

Masarykova univerzita

Ekonomicko-správní fakulta

Studijní obor: L'administration publique (Veřejná správa)

**DOPADY ENVIRONMENTÁLNÍ DAŇOVÉ REFORMY
V ČR**

Impacts of environmental tax reform in Czech Republic

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Alena Kocmanová, Ph.D

Autor:

Štěpánka BOUŠKOVÁ

Brno, duben 2007

1 MASARYKOVA UNIVERZITA

Ekonomicko-správní fakulta

Katedra veřejné ekonomie

Akademický rok 2006/2007

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Pro **B O U Š K O V Á Štěpánka, Mgr.**

Obor **E Administration publique (Veřejná správa)**

Název tématu: **Dopady environmentální daňové reformy v ČR**

Název tématu v angličtině: Impacts of environmental tax reform in Czech Republic

Zásady pro vypracování:

Problémová oblast:

Environmentální daně - jejich vývoj a význam. Státní politika životního prostředí a její nástroje. Environmentální daňová reforma. Globální souvislosti zavedení environmentálních daní.

Cíl práce:

1. Analýza současného stavu veřejných financí a politiky životního prostředí v ČR
2. Porovnání environmentální politiky na úrovni EU
3. Návrh a struktura možných environmentálních daní
4. Prosazení a předpokládané dopady environmentální daňové reformy

Postup práce a použité metody:

1. Vymezení předmětu a metod zkoumání
2. Sekundární výzkum problémové oblasti
3. Analýza získaných informací
4. Zhodnocení a závěry vyplývající z analýzy

Rozsah grafických prací:

Předpoklad cca 10 tabulek a grafů

Rozsah průvodní zprávy bez příloh:

60 - 70 stran

Seznam odborné literatury:

1. Dirner, V. a kol: Ochrana životního prostředí. Ostrava, Vysoká škola báňská, 2000, 330 stran, ISBN: 80-7078-490-3
2. Ministerstvo životního prostředí: Státní politika životního prostředí 2004-2010. Praha, MŽP, 2004, 56 stran, ISBN 80-7212-283-5
3. MOLDAN, B. a kol. *Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí*. Praha: Karolinum. 1997. ISBN 80-7184-434-9.
4. <http://www.czp.cuni.cz/ekoreforma>
5. Relevantní legislativa

Vedoucí diplomové práce:

Doc.Ing. Alena Kocmanová, Ph.D

Datum zadání diplomové práce:

10. 3. 2006

Termín odevzdání diplomové práce a vložení do IS je uveden v platném harmonogramu akademického roku.

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Brně dne 10.3.2006

Jméno a příjmení autora: Štěpánka Boušková
Název diplomové práce: Dopady environmentální reformy v ČR
Název práce v angličtině: Impacts of environmental tax reform in Czech Republic
Katedra: veřejné ekonomie
Vedoucí diplomové práce: Doc. Ing. Alena Kocmanová, Ph.D
Rok obhajoby: 2007

Anotace

Předmětem diplomové práce „Dopady environmentální daňové reformy v ČR“ je rozbor dopadů změn, které lze předpokládat po zavedení environmentální daňové reformy v České republice. První část je zaměřena na environmentální politiku obecně, její vývoj na úrovni EU. Následuje krátká analýza současného stavu veřejných financí v ČR. Závěrečná část obsahuje problematiku připravované environmentální daňové reformy, analýzu jejich předpokládaných dopadů na makroekonomické ukazatele, sociální a další dopady.

Annotation

The goal of the submitted thesis: “Impacts of environmental tax reform in Czech Republic” is to analyze changes that may come after introduction environmental tax reform in Czech republic. The first part is concentrated on describing the environmental policy generally, her development in the European Union. Follows short analysis of contemporary state of public finances in Czech Republic. Final part includes problems related to preparation for an environmental tax reform, analysis her supposed impacts on macroeconomic indices, social and other falls.

Klíčová slova

životní prostředí, politika, veřejné finance, ekonomie, daně, daňová reforma

Keywords

environment, policy, public finances, economics, tax, tax reform

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *Dopady environmentální daňové reformy v ČR* vypracovala samostatně pod vedením Doc. Ing. Aleny Kocmanové, Ph.D a uvedla v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

V Brně dne 30. dubna 2007

---

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Doc. Ing. Aleně Kocmanové, Ph.D za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této diplomové práce.

Obsah

<u>ÚVOD</u>	8
<u>1 CÍLE A POUŽITÉ METODY, VYMEZENÍ POJMŮ</u>	10
1.1 <u>CÍLE DIPLOMOVÉ PRÁCE</u>	10
1.2 <u>POUŽITÉ METODY</u>	10
1.3 <u>VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ</u>	13
1.3.1 <u>Environmentální daně</u>	14
1.3.2 <u>Environmentální daňová reforma</u>	16
<u>2 ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKA</u>	17
2.1 <u>VZNIK ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKY</u>	17
2.2 <u>ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKA EU</u>	18
2.3 <u>CÍLE ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKY</u>	22
2.4 <u>DŮVODY PRO ROZVÍJENÍ ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKY</u>	22
2.5 <u>PROSTŘEDKY POLITIKY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ</u>	23
2.5.1 <u>Nástroje environmentální politiky</u>	24
2.5.2 <u>Metody environmentální politiky</u>	25
2.6 <u>EKONOMIKA A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ</u>	25
2.6.1 <u>Ekonomická činnost a životní prostředí</u>	25
2.6.2 <u>Ekonomie životního prostředí</u>	25
2.6.3 <u>Nezbytnost racionálního ovlivňování dalšího vývoje</u>	26
2.7 <u>STÁTNÍ POLITIKA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V ČR</u>	27
2.7.1 <u>Normativní nástroje</u>	29
2.7.2 <u>Ekonomické nástroje</u>	30
2.7.3 <u>Klasifikace ekonomických nástrojů</u>	31
2.7.4 <u>Ostatní nástroje</u>	31
2.7.5 <u>Nástrojový mix</u>	32
<u>3 ENVIRONMENTÁLNÍ DANĚ</u>	34
3.1 <u>VLASTNOSTI ENVIRONMENTÁLNÍCH DANÍ</u>	34
3.2 <u>DŮVODY PRO ZAVÁDĚNÍ ENVIRONMENTÁLNÍCH DANÍ</u>	35
3.3 <u>VÝVOJ ENVIRONMENTÁLNÍCH DANÍ</u>	37
3.3.1 <u>Vývoj environmentálních daní</u>	37
3.3.2 <u>Zavádění environmentálních daní v členských státech EU</u>	40
<u>4 ENVIRONMENTÁLNÍ DAŇOVÁ REFORMA</u>	44
4.1 <u>BARIÉRY IMPLEMENTACE ENVIRONMENTÁLNÍCH DANÍ</u>	45
4.2 <u>MOŽNOSTI PŘEKONÁNÍ BARIÉR IMPLEMENTACE ED</u>	46
4.3 <u>ZÍSKÁVÁNÍ SOUHLASU VEŘEJNOSTI SE ZAVEDENÍM EDR</u>	46
4.3.1 <u>Dlouhodobé hledisko</u>	47
4.3.2 <u>Střednědobé a krátkodobé hledisko</u>	48

<u>5</u>	<u>VEŘEJNÉ FINANCE V ČR</u>	51
5.1	<u>SOUČASNÝ STAV VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ V ČR</u>	51
5.2	<u>FINANCOVÁNÍ OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V ČR</u>	54
<u>6</u>	<u>REALIZACE EDR V ČR A JEJÍ DOPADY</u>	56
6.1	<u>ZAVEDENÍ ENVIRONMENTÁLNÍ DAŇOVÉ REFORMY V ČR</u>	56
6.1.1	<i>První etapa EDR</i>	56
6.1.2	<i>Druhá etapa EDR</i>	57
6.1.3	<i>Třetí etapa EDR</i>	58
6.2	<u>DOPADY EDR A MOŽNOSTI JEJICH OVLIVŇOVÁNÍ</u>	58
6.2.1	<i>Způsob zajištění daňové neutrality</i>	59
6.2.2	<i>Vlivy EDR na hlavní makroekonomické ukazatele</i>	60
6.2.3	<i>Vlivy na hospodářskou soutěž</i>	61
6.2.4	<i>Použití výnosu z EDR</i>	61
6.2.5	<i>Dopady realizace reformy na podniky</i>	62
6.2.6	<i>Dopady realizace reformy na obyvatelstvo</i>	63
	<u>ZÁVĚR</u>	65
	<u>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY</u>	67
	<u>SEZNAM TABULEK</u>	69
	<u>SEZNAM OBRÁZKŮ</u>	69
	<u>SEZNAM GRAFŮ</u>	69
	<u>PŘÍLOHA 1 - ENVIRONMENTÁLNÍ DANĚ A POPLATKY V ČESKÉ REPUBLICE</u>	70
	<u>PŘÍLOHA 2 – ROZPOČET MŽP NA ROK 2007</u>	71
	<u>PŘÍLOHA 3 - VÝVOJ DAŇOVÝCH PŘÍJMŮ DLE JEDNOTLIVÝCH ZDROJŮ PŘÍJMŮ</u>	72
	<u>PŘÍLOHA 4 – POPLATKY K OCHRANĚ ŽP V ČR</u>	73

ÚVOD

V posledních několika letech se u nás vedou četné diskuze o zavádění environmentálních daní do české daňové soustavy. Environmentální ekonomové se neustále snaží přesvědčit politiky o tom, že využití tržních nástrojů v politice životního prostředí je environmentálně účinné a ekonomicky efektivní. V evropských státech se environmentální daně začaly ve větší míře zavádět od devadesátých let 20. století. Realizace této environmentální daňové reformy však není snadná, především vzhledem k ekonomickým souvislostem.

Problematiku environmentální daňové reformy shledávám velmi zajímavou a proto jsem se pro účely vypracování diplomové práce při ukončení studia veřejné správy rozhodla zpracovat právě toto téma: „Dopady environmentální daňové reformy v ČR.“

Environmentální daňová reforma je navržena jako příspěvek k naplnění cílů udržitelného rozvoje, neboť ten se opírá o tři pilíře – ekonomický, sociální a environmentální. Environmentální daňová reforma je považována za jeden z možných přístupů, jímž lze dosáhnout zvýšení kvality životního prostředí, snížení dopadů poškození životního prostředí na lidské zdraví, zvýšení efektivity ekonomiky a oživení trhu práce.

V první kapitole jsem definovala vytyčené cíle diplomové práce a použité metody, pomocí kterých chci stanovených cílů dosáhnout. Pro lepší porozumění a jednotnost jsem vymezila základní pojmy, které se k dané problematice váží.

Ve druhé, třetí a čtvrté kapitole jsem zpracovala problematiku environmentální politiky, environmentálních daní a environmentální daňové reformy (vznik environmentální politiky, cíle, prostředky a důvody pro její rozvíjení, stručný vývoj této politiky na úrovni EU, vztah mezi ekonomikou a životním prostředím, vlastnosti, vývoj environmentálních daní a důvody pro jejich zavádění, charakteristiku environmentální daňové reformy, bariéry její implementace a problematiku získávání souhlasu veřejnosti s jejím zavedením.

Pátá kapitola obsahuje stručnou analýzu současného stavu veřejných financí v ČR, strukturu veřejných rozpočtů a financování ochrany životního prostředí.

Šestá kapitola se pak věnuje realizaci environmentální daňové reformy, její aktuální připravovaná podobě, dopadům vyplývajícím ze zavedení této reformy na ekonomiku, podniky a obyvatelstvo, a možnostem jejich ovlivňování a přizpůsobování. Závěr celou problematiku stručně shrnuje.

2 CÍLE A POUŽITÉ METODY, VYMEZENÍ POJMŮ

Na začátku diplomové práce defínuji hlavní a dílčí cíle této práce. Následuje popis metod, které pro dosažení vytyčených cílů použiji. Na závěr této úvodní kapitoly se budu věnovat vymezení základních pojmů, které jsou pro tuto práci zásadní.

2.1 Cíle diplomové práce

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnocení dopadů, které lze předpokládat v souvislosti s realizací environmentální daňové reformy v ČR.

K dílčím cílům patří zejména:

- Rešerše literatury vztahující se k problematice environmentální politiky
- Popis vývoje environmentálních daní v členských státech EU
- Shrnutí teoretických aspektů environmentální daňové reformy
- Analýza současného stavu veřejných financí
- Analýza financování ochrany životního prostředí v ČR
- Zhodnocení předpokládaných vlivů environmentální daňové reformy
- Formulování závěrů plynoucích z provedené analýzy

2.2 Použité metody

Metody procesu poznání tvoří základ vědecké činnosti. Jejich úroveň má značný vliv na dosažené výsledky. Každá vědecká disciplína se snaží soustředit a systematicky uspořádat nejen výsledky své činnosti, ale také zkušenosti získané v ostatních oborech.[9]

Zobecněním těchto zkušeností se obohacuje a vyvíjí obecná metodologie vědy. Při volbě metod, které budou použity při zpracování diplomové práce, je nutné splnit následující kritéria:

- splnění cílů diplomové práce
- jsou metodologicky správná a ověřená
- využití bude efektivní

Těmto kritériím nejlépe vyhovují metody založené na myšlenkovém postupu, tzv. metody logické. Logické metody jsou tvořeny množinou metod, které k dosažení předsevzatého cíle využívají principy logiky a logické myšlení řešitele. Patří k nim tato trojice tzv. „párových metod“: [10] „*indukce - dedukce*“, „*analýza-syntéza*“, „*abstrakce-konkretizace*“.

Indukce (z řeckého slova „*pagogé*“ „vedení vzhůru“ [11]) je proces obecného závěru na základě posuzování jedinečných výroků či jedinečných poznatků o charakteristikách prvků u jednotlivých objektů. Metoda indukce řeší vztah mezi pozorovanými údaji a teorií tak, že se shromažďují empirické poznatky a z nich se vyvozují obecné i konkrétní závěry o stavu a vývoji dané reality a formulují se zákonitosti jejího pohybu.

Jakmile induktivní postupy přesahují samy sebe a řeší i problémy platnosti (průkaznosti) obecných poznatků vědeckých teorií, a to nejen na základě singulárních dat, ale jejich explanace, dostávají se již do oblasti dedukce.

Dedukce (z řeckého slova „*apagogé*“ – „vedení dolů“) je proces vyvozování konkrétnějších individuálních poznatků z obecnějších. [11] Deduktivní metoda je v podstatě dokonalejším myšlenkovým postupem jednání. Spočívá v tom, že vyvozuje nové poznatky z původních premis s odůvodněním, že jsou-li původní premisy pravdivé, budou pravdivé i poznatky, které jsou z nich vyvozovány, a naopak.

Použitím deduktivní metody mohou vznikat celé soustavy tvrzení, představované výroky různé obecnosti, kdy jedno tvrzení je vyvozováno z jiného, a to na základě specifických zákonů, forem a prostředků abstraktního myšlení.

V moderní vědě se induktivní a deduktivní postupy spojují a dávají tak vznik kvalitativně vyšší induktivně deduktivní metodě poznání. V ní se indukce a dedukce prolínají a nepozoruje (nemění) se jen to, co je zjevné, ale objekt se zkoumá podle určitých otázek, tj. zkoumají se některé (jen některé) jeho vlastnosti, funkce apod., z nichž se odvozují zákony a z těchto

zákonů zase zpětně jejich důsledku, které musejí být pozorovatelně. Proto již hovoříme o metodách induktivně deduktivních.

Analýza (z řeckého slova “ana-lyó”, rozvažuji, rozpouštím [11]) je jednou ze základních metod poznávání objektů (jevů), postupem, jímž se zkoumaný jev (celek) rozkládá (dekomponuje) na jeho jednotlivé části (prvky, znaky, složky, vlastnosti atp.) a zjišťují se vzájemné vztahy (souvislosti, souvztažnosti, míry závislosti atp.) mezi prvky celku navzájem a mezi každým prvkem a celkem (vztahy část-celek) a mezi analyzovaným celkem (příp. jeho prvky) ve vztahu (vztazích) [11]. Při analýze problému určujeme otázky, na které je třeba odpovědět.

Metoda analýzy může být použita jednak jako metoda získání nových poznatků, jednak jako metoda výkladu poznatků (jestliže oddělujeme, izolujeme jednotlivé jevy a bereme je jako oddělené a izolované, zkoumáme je jako části celku a snažíme se chápat strukturu těchto izolovaných částí a jejich vzájemné vazby).

Syntéza představuje skládání, spojování částí do celku Navazování a nacházení souvislostí, opak analýzy. Proces vytváření strukturovaného objektu z jednotlivých prvků a vazeb mezi nimi. Analýza a syntéza tvoří dialektickou jednotu, oba dva postupy se prolínají a doplňují (z toho důvodu se někdy hovoří o analyticko-syntetických poznávacích postupech) [10].

Pomocí metody **abstrakce** je redukován počet sledovaných znaků určité části objektivní reality, takže její interpretace je obecnější, tj. omezuje se na vlastností té třídy znaků, která je jim společná, a zanedbává specifické znaky, kterými vykazují zkoumané části reality /kniha/.

Opakem zobecnění je specifikace, tj. přechod od obecnějšího k méně obecnému. **Konkretizace** je procesem vyhledávání konkrétního prvku z určité třídy objektů. [9]

Metoda **srovnávání** patří mezi tzv. empirické metody. Zvláštností empirických metod, na rozdíl od metod teoretických, (kdy naopak manipulujeme pouze s reprezentanty skutečných objektů - se symboly, myšlenkami, znaky apod. a nikoli s objekty samotnými), totiž je, že při jejich aplikaci dochází k přímému kauzálnímu (kauzalita = vtať mezi příčinou a účinkem) kontaktu (a k vzájemnému působení) subjektu s objektem (člověka se zkoumanou realitou). Z hlediska většiny moderních koncepcí poznání jde o jediný způsob, jak v konečné instanci

zajistit teoriím dotyk a korespondenci s poznávanou skutečností. Při srovnávám zjišťujeme shodné či rozdílné stránky u dvou či více různých předmětů, jevů či úkazů. Srovnávat můžeme téhož ukazatele (tytéž ukazatele) v statistických souborech, které se liší věcné, prostorově či časově. Srovnávací metody můžeme použít jak při získávání poznatků a faktů, tak i při jejich zpracování. Srovnávání je základní metodou hodnocení [10].

Metoda *modelování* spočívá ve zkoumání reálných objektů pomocí jiných, zpravidla uměle konstruovaných objektů, v nichž jsou vyjádřeny, charakterizovány a definovány pouze vybrané vlastnosti, stránky a vztahy originálního objektu. Vychází, ze stanoviska, že model je mezičlánek mezi realitou a teorií o realitě a má důležitou funkci v procesu poznání. Modelování je proto určitým (specifickým) vědeckým postupem poznání, založeným v podstatě na analogii, protože představuje myšlenkovou nebo materiální imitaci některých vlastností reálně existujících systémů.

2.3 Vymezení základních pojmů

Oblast environmentální ekonomie je relativně nový vědní obor, proto v literatuře nacházíme různé definice pojmů a neexistuje ještě jednotná terminologie pro pojmy z této oblasti. Můžeme se setkat s termíny zelená, ekologická, environmentální nebo eko-daň. Nejvíce mě oslovily definice, které používají někteří čeští autoři (Bedřich Moldan¹, Milan Ščasný²) a zahraniční instituce (Eurostat, OECD).

---

¹ Prof. Bedřich Moldan je ředitelem Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy a senátorem Parlamentu ČR za Občanskou demokratickou stranu. V letech 1990-91 byl ministrem životního prostředí ČR, posléze byl hlavním vyjednávačem přistoupení k EU pro oblast životního prostředí, působí v řadě mezinárodních organizací (EEA, SCOPE, UN CSD, IUCN). V roce 1997 byl jmenován profesorem v oboru ochrana životního prostředí. Jako autor nebo spoluautor publikoval desítky odborných článků a monografií.

² Milan Ščasný je vedoucím oddělení environmentální ekonomie v Centru pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy. V letech 1997-2000 pracoval na Ministerstvu životního prostředí v odboru ekonomiky

2.3.1 Environmentální daně

Daně související se životním prostředím (environmentally related taxes) jsou definované jako jakékoli povinné neopětované platby státu uvalené ve formě daní, kterým je připisován určitý vztah k životnímu prostředí. Daně jsou neopětované ve smyslu, že užitek poskytovaný daňovému poplatníkovi státem běžně neodpovídá jeho odvodům. Opětované platby, jako jsou různé typy poplatků uvalené v poměru k poskytované službě (např. objem svozu a zpracování odpadů), jsou také do jisté míry mezi environmentální daně zahrnovány. [1]

Eurostat pro své účely definuje daň související se životním prostředím následovně:

Daň, jejíž daňový základ je fyzická jednotka, která má určitý prokázaný negativní vliv na životní prostředí. [3]

Eurostat přistoupil k definici velmi obecně a to z dobrých důvodů. Vychází z přístupu OECD, který považuje za stěžejní dopad daně na relativní ceny produktů a aktivit, které jsou nějakým způsobem spojeny se životním prostředím, společně s dopadem na jejich cenovou elasticitu. Protože v mnoha případech není možné z důvodu komplikací s měřením emisí daní uvalit na objem vypouštěných látek, jsou často zdaňovány produkty před jejich spotřebou (jako například spotřební daně u pohonných hmot) – proto definice používá vztah fyzické jednotky k daňovému základu.

Jiným kritériem by mohl být samotný název daně nebo její účel vytyčený legislativou. Tento přístup však není možný, protože se pojmenování v jednotlivých státech různí a některé daně, které mají prokazatelnou spojitost se životním prostředím, nejsou primárně zaváděny jako daně environmentální. Proto Eurostat definoval environmentální daně tak obecně.

životního prostředí. Věnuje se analýzám dopadů ekologické daňové reformy a oceňování externalit v životním prostředí.

Daně a poplatky související se životním prostředím představují takové daně a poplatky, jejichž daňový (resp. poplatkový základ) je fyzická jednotka (případně její proxy), která má prokazatelný určitý negativní vliv na životní prostředí [4]

Ščasný doplnil definici Eurostatu o poplatky. Důvodem pro to je pravděpodobně skutečnost, že český právní systém v několika případech nazývá daň poplatkem (např. poplatek za znečištění ovzduší, který má zřejmý charakter daně, na rozdíl od místních poplatků za svoz odpadu). Pokud vycházíme z obecné definice daní, rozdíl mezi daní a poplatkem je ten, že u poplatku je přímý vztah mezi státem a platícím subjektem, který za svou platbu něco obdrží (poplatek má tedy jakýsi charakter platby za službu).

Hájek se staví k problému definování environmentálních daní více technicky. České právo termín ekologická nebo environmentální daň nezná. Do množiny poplatků tak Hájek zahrnuje pouze platby státu, která náš právní systém označuje termíny poplatek, úhrada či odvod, ale nezahrnuje sem platby, (například silniční nebo spotřební daň), které byly primárně zavedeny z důvodů čistě fiskálních, přestože jejich spojitost se životním prostředím je zřejmá. Anglické výrazy jako *charges a fees* neodpovídají terminologii využívané v naší odborné literatuře. Environmentální poplatky definuje Hájek jako *platby, které jsou upraveny zákony k ochraně životního prostředí* a to vždy specificky pro konkrétní případy (např. poplatky za odnětí lesní půdy, poplatky za ukládání odpadů). [4]

Definice, kterou OECD použilo pro mezinárodní srovnání míry využití environmentálních daní není příliš precizovaná a škoda, že si ne úplně jednoznačně dokázala poradit s poplatky³. Způsob, kterým definuje environmentální daně Eurostat, je poněkud jednodušší a zdůrazňuje, že daň je spojena s negativním efektem na životní prostředí, který definice OECD také nezmiňuje (protože do definice OECD by se daly zahrnout i pozitivní efekty na životní prostředí).

---

³ Na definici je znát, že je vytvořena jednoúčelově – přesně na zadání konkrétního statistického výzkumu.

Proto v této práci budu vždy vycházet z definice Eurostatu. Pro potřeby této práce budu pracovat s termínem *environmentální daň*, pod kterým rozumím *daň nebo poplatek související se životním prostředím (environmentally related tax)*, stejným způsobem pracuje s termínem i Eurostat. Myslím si, že termín **environmentální daň** by měl do budoucna převážit a stát se běžně užívaným termínem a ukončit dnešní terminologickou rozkolísanost.

2.3.2 Environmentální daňová reforma

Environmentální daňová reforma představuje přesun ze zdanění lidské práce směrem ke zdanění výrobků a služeb, jejich výroba nebo spotřeba má negativní dopad na životní prostředí a lidské zdraví. Základním atributem environmentální daňové reformy je výnosová neutralita, tzn. že by neměla vést ke zvýšení celkové daňové zátěže.

V českých materiálech se používá pojem environmentální daňová reforma stejně tak jako ekologická daňová reforma. Termín „ekologický“ se však zcela oddálil svému původnímu významu, působí často velmi protichůdně. Zatímco označení typu „ekologický výrobek“ je přijímáno pozitivně a je známkou určité kvality produktu, „ekologický aktivista“ nebo „ekologická daň“ může mít nádech pejorativní. Podobně znehodnocený, i když ne takovou měrou, je zdánlivě neutrální termín „zelený“.

Proto jsem se pro účely diplomové práce rozhodla používat pojem „environmentální daňová reforma“, zároveň používám zkratku „EDR“.

3 ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKA

Environmentální politika, jako každý jiný druh politiky, je reakcí politického systému na sociální problémy, a to na problémy zvláštního druhu. Jejím předmětem je ochrana předpokladů existence lidské společnosti, tj. přirozeného světa. Běžně se hovoří jen o životním prostředí a jeho ochraně. [1]

Základem environmentální politiky je souhrn představ různých subjektů politického systému o vážnosti ekologických problémů, o prioritách a způsobech řešení jednotlivých otázek životního prostředí, šetrného hospodaření s přírodními zdroji a jejich ochrany.

V souvislosti s vážností otázek, kterými se zabývá, je environmentální politika postupně stále více výsledkem *aktivity celého sociálního systému*, nejen aktivitou systému politického. Na formulování cílů environmentální politiky a na její realizaci se stále významnějším způsobem podílí široká veřejnost reprezentovaná například občanskými sdruženími (tzv. vládní a nevládní organizace), zájmovými svazy průmyslu, obchodu, zemědělství, odborovými organizacemi atd.

3.1 Vznik environmentální politiky

Vznik environmentální politiky je výsledkem poznání nepříznivých důsledků lidských činností na životní prostředí a přírodní zdroje, na přírodu v nejširším slova smyslu. Tyto jevy mají různé prostorové rozměry: lokální, národní, regionální, kontinentální a globální.

Za rozhodující pro vznik environmentální politiky lze však pokládat roky 1972-1973. Tehdy průmyslově rozvinuté země začaly chápat, že nastává nová historická situace, na kterou je třeba reagovat formulací odpovídajících koncepcí a cílů, aby bylo možno čelit zhoršování životního prostředí a devastaci a vyčerpávání přírodních zdrojů, ať obnovitelných či neobnovitelných. Tyto koncepce a cíle se staly výrazem nového druhu politické činnosti - environmentální politiky. [7]

Z událostí, které měly v té době pro vznik ekopolitiky klíčový význam, je nutno jmenovat na předním místě první *konferenci OSN o životním prostředí*, která se konala v roce 1972 ve Stockholmu. Definovala základní globální problémy životního prostředí a přijala Deklaraci o

životním prostředí jako soubor základních principů ochrany životního prostředí a Akční plán, souhrn doporučení mezinárodních opatření. Došlo ke vzniku řady nevládních organizací a občanských iniciativ zaměřených na ochranu životního prostředí a přírodních zdrojů, ke vzniku nových politických stran, jejichž hlavním programem se stalo řešení ekologických problémů (tzv. zelení), a k postupnému uznání ochrany životního prostředí za důležitou součást politických koncepcí bez ohledu na postavení v politickém spektru.

3.2 Environmentální politika EU

Evropské společenství (dále jen ES), které vzniklo v r. 1951, se začalo orientovat na ochranu životního prostředí přijetím dvou klíčových dokumentů - *Jednotného evropského aktu*, který byl podepsán v r. 1986 a vstoupil v platnost v r. 1987, a *Smlouvou o Evropské unii*, která vstoupila v platnost v r. 1993 (tzv. *Maastrichtská smlouva* – dle místa podpisu v roce 1992).

Požadavky na ochranu životního prostředí se promítají do všech ostatních oblastí politiky Evropského společenství a výrazně je ovlivňují - politiku dopravní, energetickou a j. Začínají mít vliv i na společný trh a volný pohyb zboží. Jde o výsledek dalšího vývoje, který byl ostatně v souladu s tím, jak důležitost problémů životního prostředí a hospodaření s přírodními zdroji pronikala postupně do vědomí světové veřejnosti, a tedy i politiků ES.

První aktivity v oblasti ochrany životního prostředí nevycházely z definovaného základu, neopíraly se o nějakou ucelenou koncepci, a tedy politiku. Šlo o dílčí dokumenty, jejichž cílem z počátku byla pouze snaha vytvořit společné standardy na ochranu spotřebitelů při zajišťování volného pohybu zboží mezi členskými státy společenství.[7]

Formou koncepčních dokumentů environmentální politiky Společenství se staly až *Akční programy ochrany životního prostředí*. První z programů byl přijat v r. 1973. Akční programy byly základem politiky životního prostředí ES.

První dva akční programy formulovaly především 11 principů environmentální politiky Společenství, které se staly základem právních úprav ochrany životního prostředí jednak v předpisech a dalších dokumentech ES, jednak ve vnitrostátních úpravách členských států ES. Jedná se o následující principy:

- prevence je účinnější než léčba;

- důsledky různých aktivit pro životní prostředí je při rozhodování třeba brát v úvahu od jejich samého začátku;
- je nezbytné zabránit takovému užívání přírody, které má za následek závažné poškozování ekologické rovnováhy;
- vědecké poznání je třeba rozvíjet tak, aby umožnilo přijmout potřebná opatření;
- zásada "platí znečišťovatel" - náklady prevence a nápravy škody na životním prostředí musí nést znečišťovatel;
- aktivity jednoho členského státu nesmí poškozovat životní prostředí druhého státu;
- politika ochrany životního prostředí členských států musí respektovat zájmy rozvojových zemí;
- Společenství a jeho členské státy by měly prostřednictvím mezinárodních organizací podporovat mezinárodní a celosvětovou ochranu životního prostředí;
- ochrana životního prostředí je povinností každého, proto je třeba rozvíjet výchovu v tomto směru;
- princip subsidiarity - opatření k ochraně životního prostředí je třeba přijímat na takové úrovni rozhodování, která je z hlediska druhu znečištění, typu nezbytných opatření a oblasti, jež má být chráněna, nejvhodnější, tj. na úrovni, jejíž rozhodnutí mohou zajistit nejúčinnější dosažení stanovených cílů (nikoliv tedy nezbytně a vždy pouze na úrovni Společenství nebo - v rámci států - na úrovni ústředních orgánů);
- státní programy ochrany životního prostředí je třeba koordinovat na základě společné dlouhodobé koncepce a politiky ochrany životního prostředí členských států a harmonizovat v rámci Společenství.

Druhý akční program obsahoval navíc nové kapitoly o hospodaření s odpady, o ochraně před hlukem a o jaderné energii. Formuloval rovněž požadavek na zavedení procesu posuzování vlivů činnosti na životní prostředí (EIA)

Třetí akční program platil pro roky 1983 - 1986. Vytyčil požadavek integrace ochrany životního prostředí mj. do oblasti dopravy, zemědělství a regionální politiky.

Změnu v environmentální politice Společenství znamenalo přijetí *Jednotného evropského aktu*, který do Římské smlouvy, již bylo založeno EHS, začlenil novou kapitolu Životní prostředí. Ta nyní představuje legislativní základ všech aktivit ES na tomto úseku (nová ustanovení rovněž formulovala právní formou základní principy environmentální politiky EHS prakticky uplatňované již před tím).

Jednotný evropský akt také formuloval zásadu subsidiarity, podle níž Společenství vyvíjí činnosti v otázkách životního prostředí jen do té míry, do jaké lze na jeho úrovni dosáhnout cílů environmentální politiky lépe než na úrovni jednotlivých členských států.

Čtvrtý akční program stanovil čtyři zásadní úkoly ES, které na poli ekopolitiky vyjadřují snahu o další integraci Společenství. Těmito úkoly jsou:

- účinné uplatňování platného práva Společenství ve vnitrostátních právních řádech členských států;
- regulace všech vlivů látek a zdrojů znečištění na životní prostředí;
- zkvalitnění přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a šíření informací;
- vytváření pracovních příležitostí v oblasti environmentální výroby a služeb.

Nové změny do environmentální politiky ES vneslo přijetí *Smlouvy o Evropské unii (Maastrichtská smlouva)*. K cílům Společenství přibyla „podpora opatření na mezinárodní úrovni, čelících regionálním a celosvětovým problémům životního prostředí.“ jako reakce na potřebu řešit problémy životního prostředí. Smlouva také uvedla pojem trvale udržitelného růstu.

Pátý akční program, platný pro léta 1992 - 2000, navázal na tuto novou právní úpravu základů environmentální politiky ES. Představuje významnou změnu proti předchozím programům; vychází totiž důsledně z principů trvale udržitelného rozvoje a aplikuje je na všechny oblasti, jimiž se zabývá. Je koncipován sektorově. Zaměřuje se na 5 cílových skupin, kterými jsou průmysl, energetika, doprava, zemědělství a turismus. Ty považuje z hlediska trvale udržitelného rozvoje za klíčové.

V současné době probíhá *Šestý akční program* (2001-2010), který se snaží řešit problémy životního prostředí ve čtyřech oblastech:

- Změna klimatu
- Příroda a biologická rozmanitost
- Životní prostředí a zdraví a kvalita života
- Přírodní zdroje a odpad

Cíle programu zahrnují:

- Zlepšit implementaci již existující legislativy o životním prostředí na národní a regionální úrovni.
- Integrovat problémy životního prostředí do jiných politik (např. doprava nebo).

- Těsně spolupracovat s obchodními kruhy a spotřebiteli v rámci tržně řízeném přístupu při hledání řešení.
- Zajistit lidem kvalitnější a přístupnější informace o životním prostředí.
- Vytvořit ekologičtější a obezřetnější přístup k územnímu plánování.

Hlavní prioritou EU tak i nadále zůstává řešení problému změny klimatu, tj. dlouhodobá strategie v této oblasti, konkrétní opatření a implementace emisí z letecké dopravy do schématu obchodování s emisemi. V plánu je i přeformulování obsahu Strategie udržitelného rozvoje EU. Pozornost bude v budoucnu i nadále věnována oblasti udržitelné spotřeby a výroby.

Vývoj ochrany životního prostředí na úrovni EU
1959 První norma týkající se životního prostředí - směrnice 59/221/Euratom o ochraně pracovníků proti ionizujícímu záření
1972 Mezinárodní konference o životním prostředí ve Stockholmu přinesla množství podnětů k ochraně životního prostředí ve státech EHS i na úrovni EHS samotného.
1973 Vytvoření první sekce Evropské komise, která se specializuje na ochranu životního prostředí. Byl přijat první akční plán pro ochranu životního prostředí pro období 1973 - 76.
1980 Evropský soudní dvůr potvrdil, že je možné přijímat evropské závazné normy o ochraně životního prostředí v rámci regulace vnitřního trhu (podle tehdejšího čl. 100 SES) - v rámci ES tehdy ještě neexistovala samostatná politika ochrany životního prostředí.
1981 V rámci Evropské komise zřízeno samostatné Generální ředitelství pro životní prostředí.
1984 Zřízen první zvláštní fond pro ochranu životního prostředí na evropské úrovni.
1987 Jednotný evropský akt představuje zásadní zlom pro politiku životního prostředí. Dochází k vytvoření zvláštní politiky ochrany životního prostředí a vznik myšlenky, že by požadavky na ochranu životního prostředí měly být součástí dalších politik.
1992 Pátý akční program (do roku 2000) se zaměřil například na snížení hladiny znečištění.
1993 Maastrichtská smlouva zavádí princip, že při přijímání a provádění všech politik ES se musí přihlížet k dopadům na životní prostředí (koncept udržitelného růstu).
1994 Zřízen Kohezní fond (Fond soudržnosti), který mj. financuje projekty na ochranu životního prostředí. V současnosti z Kohezního fondu čerpají Řecko, Španělsko, Portugalsko a Irsko.
1998 Aarhuská úmluva o zvýšení role členů veřejných a ekologických organizací a zlepšení životního prostředí pro budoucí generaci.
1999 Amsterdamská smlouva povyšuje udržitelný rozvoj na jeden z cílů.
2001 Šestý akční program (do roku 2010)

Tabulka 1: Vývoj ochrany životního prostředí na úrovni EU

3.3 Cíle environmentální politiky

Dosud formulované cíle všestranné environmentální politiky jsou definovány vesměs ekologickými ekonomy, kteří zdůrazňují především změny, k nimž musí dojít v orientaci ekonomiky a řízení. Jejich doporučení vycházejí z toho, že limitujícím faktorem rozvoje společnosti se stává zmenšující se přírodní kapitál (nikoliv kapitál vytvořený člověkem).

S tímto cílem je pak nutné:

- zvyšovat účinnost přírodních zdrojů, mj. zvyšováním počtu výrobků na jednotku vstupů, zvyšování účinnosti a životnosti výsledného produktu;
- investovat do obnovování přírodních zásob (např. znovuzalesňování, rekultivace atp.);
- investovat do schopnosti přírody absorbovat odpady (snižováním emisí, vylučováním nebezpečnosti odpadů atp.);
- investovat do veřejných statků a služeb (např. do veřejné hromadné dopravy, zejména železniční a autobusové atp.);
- rozvíjet právní systém orientovaný v nejširší míře na cíle trvale udržitelného rozvoje (zaváděním právně regulovaného systému integrované ochrany životního prostředí, definováním a právní regulací tzv. environmentální funkce vlastnictví ap.) [3]

Všestranná environmentální politika může využívat k realizaci svých cílů převážně jen ekonomické nástroje (např. systém ekonomických daní, metody oceňování zdrojů), protože její opatření závisejí na co nejširším sociálním konsensu, týká se to i konstrukce nejdůležitějších právních nástrojů zahrnujících definování ekonomických nástrojů stejně jako všech závažnějších organizačních opatření (např. prosazování veřejných dopravních prostředků ve městech proti osobním automobilům).

3.4 Důvody pro rozvíjení environmentální politiky

Postupně se ukázalo několik základních a konkrétních důvodů, proč musí jednotlivé státy rozvíjet státní ekologickou politiku. Mezi ně patří především:

- **zanedbanost ekologických problémů** - jak v posttotalitních zemích, tak v zemích rozvojových se započalo s řešením problémů znečištění a ochrany přírodních zdrojů se značným zpožděním ve srovnání se státy Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Ale i v těchto zemích například minulé zátěže představují masivní problém, který lze řešit jen postupně. V rozvojových zemích jde o zastavení nebo alespoň

podstatné zmírnění exploatace přírodních zdrojů, které dosahuje často kritické hranice únosnosti (eroze a dezertifikace půd, kácení lesů);

- **omezenost finančních prostředků** - náklady, které vyžaduje ochrana životního prostředí a přírodních zdrojů vesměs přesahují možnosti i nejvyspělejších ekonomik. Je proto třeba, aby finanční, materiální i lidské zdroje se alokovaly co nejrationálněji;
- **časová naléhavost ekologických problémů** - různé druhy znečištění životního prostředí více méně bezprostředně ohrožují lidské životy a zdraví, důležité ekosystémy a přírodní zdroje (nebezpečné odpady např.). Z toho plyne nutnost jejich rychlého omezení nebo vyloučení;
- **mezinárodní závazky** - řada otázek znečištění má mezinárodní charakter a je řešitelná jen za spolupráce všech dotčených států. Prakticky žádný stát na světě, a zejména žádný průmyslový stát, se dnes nevyhne závazkům, které vyplývají z dohod o řešení takových otázek. To samozřejmě klade další nároky na racionální alokaci finančních zdrojů;
- **jednota životního prostředí** - životní prostředí je nedělitelný systém, v němž např. různé druhy znečištění mohou přecházet z média do média, dostávat se do potravních řetězců, ohrožovat lidský život a zdraví ap. Jen celistvá ochrana životního prostředí proto může tento pohyb látek omezit či vyloučit;
- **nutnost koordinace činnosti veřejné správy** - aby se dosahovalo cílů ochrany a nastolovala rovnováha mezi lidskými činnostmi a sebeobnovovacími schopnostmi přírody, je třeba koordinovat veřejnou správu ve všech oblastech, v nichž mohou lidské činnosti negativně působit na životní prostředí a přírodní zdroje;
- **signalizační význam ekopolitiky** - včasná formulace cílů a strategií environmentální politiky je signálem podnikové sféře, obcím a veřejnosti o záměrech veřejné správy a dává všem možnost se připravovat na přizpůsobení budoucím ekologickým požadavkům. [3]

Cílům státní environmentální politiky a jejím důvodům odpovídají prostředky, které používá při řešení jednotlivých ekologických problémů i environmentální problematiky jako celku.

3.5 Prostředky politiky životního prostředí

Veřejná správa k realizaci environmentální politiky používá prostředky, které se dělí na nástroje a metody. *Nástroje* lze obecně charakterizovat jako formy působení na chování lidí, zatímco *metody* jsou formy racionalizace rozhodovacích procesů a využívání nástrojů environmentální politiky.

3.5.1 Nástroje environmentální politiky

K nástrojům patří právo, ekonomické nástroje, formy organizace, územní plánování, výchova a vzdělávání, věda a informace. Současná všeobecně přijímaná klasifikace (OECD) rozlišuje nástroje normativní (administrativní), ekonomické, informační (etické) a institucionální. Právo představuje prostředek, kterým jsou tyto nástroje kodifikovány, popř. je vymezeno prostředí pro jejich aplikaci. Právo zahrnuje definici předmětu ochrany, stanovení ekologických požadavků (např. limitů znečištění), stanovení odpovědnosti a sankcí za porušení povinností uložených předpisy o ochraně životního prostředí a hospodaření se zdroji.

V resortní environmentální politice jsou ekonomickými nástroji především nástroje stimulace, které zahrnují formy pozitivní stimulace (daňové úlevy, měkké úvěry, dotace, bezúročné úvěry ap.) a formy negativní stimulace (platby za znečištění a využívání přírodních zdrojů). Všestranná environmentální politika využívá zejména daní (environmentální daně) a oceňování zdrojů. [14]

Formy organizace zahrnují systém orgánů veřejné správy ochrany životního prostředí (ministerstvo, územní a místní orgány), inspekční orgány případně státní výzkumné instituce, poradní a konsultační orgány ap.

Územní plánování je nástrojem racionálního rozmístování lidských aktivit v území. Určuje způsoby využití prostoru pro lidská sídla, průmysl, infrastrukturu, vymezuje systém ekologické stability krajiny s cílem dosahovat rovnováhu mezi těmito aktivitami a ekologickou kapacitou krajiny.

Výchova a vzdělávání je cílenou distribucí informací o významu a povaze životního prostředí, o problémech jeho znečištění, o možnostech jejich řešení, o hodnotách, které představují konkrétní části a součásti přírody a životního prostředí. Výchova se zaměřuje především na mládež. Vzdělání má za cíl ovlivňovat i chování dospělých.[6]

Věda má klíčovou roli při odhalování ekologických problémů, při stanovování limitů a standardů přípustných zátěží prostředí a při nalézání postupů i technik jejich řešení. Informace jsou průběžně a systematicky užívaným nástrojem efektivní environmentální politiky. Jejich obsahem jsou jak zjištěné hrozby a rizika pro životní prostředí, tak způsoby, kterými je možné je zmenšovat, odstraňovat nebo jim předcházet.

3.5.2 Metody environmentální politiky

K metodám patří zejména plánování, stanovování priorit, integrovaná ochrana, definování ekologických požadavků a jejich prosazování. Všechny metody jsou obvykle úzce spjaty s některou fází politického cyklu environmentální politiky.

3.6 Ekonomika a životní prostředí

3.6.1 Ekonomická činnost a životní prostředí

Jakákoli ekonomická činnost se nutně dotýká životního prostředí. Tento vztah má několik základních forem. Životní prostředí poskytuje:

- vstupy pro ekonomickou činnost - obnovitelné i neobnovitelné přírodní zdroje (rostliny, zvířata, paliva, nerostné suroviny),
- stanoviště pro průmysl, zemědělství, komunikace i obytná sídla,
- místo pro zbytkové látky z výroby a spotřeby (emise, odpady, teplo, hluk),
- spotřební materiální i imateriální statky (vodu, čistý vzduch, estetické hodnoty).

Člověk životní prostředí využíval a ovlivňoval od nepaměti. Po celá staletí však tento vztah nebyl společností vnímán jako konfliktní nebo negativní. K zásadnímu obratu dochází s růstem počtu obyvatelstva a zejména s růstem potřeb. Ukazuje se, že zatímco potřeby rostou neomezeně (ať jsou již vyvolávány skutečně či uměle), stávají se statky životního prostředí stále více omezenými, a tím stále více v ekonomickém smyslu "vzácnými"⁴.

3.6.2 Ekonomie životního prostředí

Mezi životním prostředím a ekonomickým systémem lidského společenství tedy existuje a vyvíjí se nepřehledné množství interaktivních vztahů, které se stále rychleji proměňují. Vzniká široká a velmi komplikovaná oblast ekonomických vzájemných souvislostí a determinancí.

---

⁴ statky jsou vzácné, když neexistuje dostatek zdrojů k produkci všech výrobků a služeb, které lidé chtějí spotřebovat

Touto problematikou se zabývá tzv. *ekonomie životního prostředí*, která má interdisciplinární charakter a zabývá se primárně těmito základními problémovými okruhy:

- jak ovlivňuje stav a ochrana životního prostředí hlavní ekonomické problémy (hospodářský růst, dostupnost zdrojů, rozdělování statků atd. atd.),
- jak ovlivňují hlavní ekonomické aktivity (produkce a spotřeba výrobků a služeb) životní prostředí.
- jak maximalizovat životní úroveň společnosti, obsahující nejenom spotřební konzumní statky, ale i vysokou kvalitu životního prostředí,
- jak dosahovat politicky stanovené environmentální cíle s co nejnižšími společenskými náklady,
- jak dosahovat s potenciálními finančními prostředky co nejvyšší environmentální efekty,
- jak zvýšit racionalitu, účinnost a efektivnost státní politiky životního prostředí,
- jak integrovat politiku životního prostředí s hospodářskými politikami, zejména s odvětvovými politikami, se strukturální politikou, s regionální politikou a s energetickou a surovinovou politikou,
- jak optimalizovat celkový hospodářský rozvoj a jeho cíle s cíli politiky životního prostředí.

Vyspělý svět již dospěl k poznání, že je nutné pozitivně integrovat ekonomiku a ochranu životního prostředí. Tento přístup výstižně charakterizuje heslo Komise OECD pro integraci ekonomiky a životního prostředí: "Silná ekonomika vyžaduje zdravé životní prostředí a zdravé životní prostředí vyžaduje silnou ekonomiku." [8]

3.6.3 Nezbytnost racionálního ovlivňování dalšího vývoje

Vazby mezi společností a životním prostředím se utvářejí na základě mnoha rozhodnutí. Je proto nezbytné vytvořit nějaký základ pro racionální volby, jež jsou podstatou tohoto rozhodování.

Všechny problémy se odehrávají dnes v prostředí tzv. tržní ekonomiky. Ta je definována jako ekonomika (hospodářství), v níž jsou základní ekonomické otázky ("co", "jak", "pro koho") týkající se zdrojů, výhradně řešeny prostřednictvím nabídky a poptávky na trzích. V tomto prostředí hospodářské podnikatelské subjekty, motivovány primárně snahou o maximalizaci svého zisku, nakupují vstupy (suroviny, energii, pracovní sílu, kapitál) a vyrábějí a prodávají výstupy (výrobky a služby). Domácnosti vybavené svými důchody (příjmy) vstupují na trh a

určují poptávku po zboží. Vzájemné působení finální nabídky podniků a poptávky domácností určuje ceny a množství statků. [8]

Bezprostřední příčiny vzniku věcných problémů životního prostředí jsou definovány jako růst světové populace spojený s předimenzovaným spotřebním chováním. Jaké jsou však systémové příčiny vzniku věcných problémů životního prostředí v tržní ekonomice?

Vznik "environmentálního problému" ve volné tržní ekonomice je dnes převážně vysvětlován na základě teorie externalit. Ústředními pojmy této *interpretace jsou externality a problém jejich internalizace, veřejné a soukromé statky a problematika vlastnických práv.*

Existence negativních externalit vedoucí k „selhání trhu“ i mechanismus veřejné volby vedoucí k občasnému „selhání vlády“ vyvolávají nutnost volnou tržní ekonomiku environmentálně regulovat. Demokratické země tak činí prostřednictvím **státních politik životního prostředí.**

Stát má řadu různých možností, jak se této role zhostit. Může zvolit *administrativní přístup*, kdy prosazuje požadované chování jednotlivých aktérů (znečišťovatelů a poškozovaných) formou normativních ustanovení (příkazů a zákazů, limitů, technických standardů). Může zvolit *tržně orientovaný přístup*, jehož podstatou je pomocí různých opatření doplňovat působení trhu - i zde má k dispozici širokou paletu možností (může pomocí poplatků a daní tzv. internalizovat externality, může vytvořit simulovaný trh environmentálními statky formou obchodovatelných povolení, může jasným vymezením vlastnických práv vytvořit prostor pro vzájemné jednání mezi zúčastněnými stranami atd. atd.). [4]

3.7 Státní politika životního prostředí v ČR

Přelom druhého a třetího tisíciletí přinesl mnohé významné změny prakticky ve všech oblastech, životní prostředí nevyjímaje. Postupující globalizace zesílila vzájemnou provázanost vývoje životního prostředí, ekonomiky i sociálních podmínek. Tato skutečnost na jedné straně otevřela možnost efektivnějšího docílení synergických efektů při realizaci environmentálních, ekonomických a sociálních politik a to jak na globální, tak na regionální, národní a místní úrovni, na druhé straně však vyžaduje stále častěji průřezová, horizontální řešení přetrvávajících i nově se objevujících problémů. Potřeba vzájemné integrace dosud často sektorově orientovaných aktivit v dlouhodobém, střednědobém i krátkodobém měřítku

byla proto včleněna do celé řady zásadních mezinárodních programových dokumentů přijatých v letech 2001 – 2003 a vyžadujících adekvátní promítnutí do národních politik, strategií, koncepcí i programů.

Nutnost aktualizace Státní politiky životního prostředí České republiky (dále SPŽP), schválené usnesením vlády č. 38 dne 10. ledna 2001, proto nevychází jen ze závazku daného tímto usnesením, ale i z nutnosti reagovat na vývoj v uplynulých třech letech, zejména na nutnost ještě důraznějšího kvalitativního posunu z postavení dokumentu převážně resortního v dokument již svým založením respektující požadavky udržitelného rozvoje. Aktualizovaná SPŽP je proto koncipována tak, aby vymezila konsensuální rámec pro dlouhodobé a střednědobé směřování rozvoje environmentálního rozměru udržitelného rozvoje České republiky, od května 2004 člena Evropských společenství.

Aktualizovaná SPŽP odpovídá na výzvy plynoucí z výsledků hodnocení implementace předchozí SPŽP a potřeb uchovat a pokud možno dále zlepšovat životní prostředí pro kvalitní život dalších generací obyvatel České republiky.

Současně respektuje závazky, které pro Českou republiku vyplynou z nadcházejícího členství v Evropské unii, jakož i existující povinnosti spojené se členstvím ČR v Organizaci spojených národů (OSN), v Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) aj. [2]

Prioritní oblasti aktualizované SPŽP jsou kompatibilní s 6. EAP. Soustředí se hlavně na řešení přetrvávajících a nově vzniklých environmentálních problémů v oblasti:

- ochrany přírody, krajiny a biologické rozmanitosti
- udržitelného využívání přírodních zdrojů, ochrany vod a ochrany před povodněmi, optimalizace materiálových toků a nakládání s odpady
- snižování zátěže životního prostředí pocházející z lidské činnosti, zlepšování environmentálních standardů pro kvalitu lidského života
- ochrany klimatického systému Země a omezení dálkového přenosu znečištění ovzduší
- zvyšování povědomí veřejnosti o otázkách životního prostředí.

Aktualizovaná SPŽP však chce být také dokumentem pro posilování a zlepšování partnerské spolupráce s jinými resorty – tak, jak odpovídá principům udržitelného rozvoje. V části věnované sektorovým politikám proto usiluje o vytipování takových směrů další spolupráce, které nejen přispějí k lepšímu pochopení a účinnějšímu uplatnění aspektů životního prostředí v činnosti partnerských resortů, ale také k podpoře realizace těch cílů jiných resortů, které

jsou v souladu se zásadami udržitelného rozvoje a napomáhají k oddělení trendů hospodářského rozvoje od pokračování negativních vlivů jejich činností na životní prostředí.

Podobně jako předchozí SPŽP i aktualizovaný dokument nabízí škálu nástrojů k dosažení stanovených cílů. Předpokládá se, že pro každý z uvedených cílů bude ve spolupráci se všemi zúčastněnými partnery zvolena taková kombinace normativních, ekonomických, institucionálních, organizačních, informačních, dobrovolných a dalších nástrojů, která umožní dosáhnout požadovaného výsledku s co nejnižšími nároky na finanční, lidské, technické a další zdroje. [2]

3.7.1 Normativní nástroje

Normativní nástroje politiky životního prostředí jsou založeny na donucovací pravomoci orgánů státní správy (administrativy - proto jsou někdy také označovány jako administrativní nástroje). Jsou to především:

- nařízení (zákazy a příkazy),
- limity (věcné, časové),
- standardy a technické normy.

Normativní nástroje, na kterých byla (a stále je) založena politika životního prostředí vyspělých zemí, byly environmentálně účinné, prokázaly však také mnoho nedostatků:

- přímá regulace je makroekonomicky velmi nákladná a relativně málo efektivní, neboť žádoucí environmentální cíle nejsou dosahovány nejmenším možným vynakládáním prostředků, resp. s minimálními celkovými společenskými náklady. Obecně závazná řešení v podobě normativního předpisu působí plošně a neberou zřetel na to, že každý znečišťovatel má jiné náklady na redukci znečišťování;
- tím, že jsou znečišťovatelé donucováni ke splnění předepsaných normativních předpisů bez stimulace k jejich dalšímu pozitivnímu překračování, chovají se vysoce defenzivně. Tak jako každý donucovací systém, tak i systém přímé environmentální regulace vyvolává u znečišťovatelů a priori odmítavé postoje promítající se pak do jejich nepříliš vstřícných postojů k ochraně životního prostředí;
- plošná aplikace normativních požadavků má často za následek také tvrdé ekonomické důsledky pro mnoho subjektů. Ty pak, často na základě sociální argumentace (zejména hrozby ztráty pracovních míst), vytvářejí silný a mnohdy úspěšný tlak na

politiky a orgány státní správy ve smyslu "změkčení" normativních předpisů či udělení výjimek, čímž původní záměr ztrácí význam;

- účinná realizace systému přímé regulace vyžaduje rozsáhlý administrativní aparát. Tím uvádí v život i množství neduhů, které fungování takového aparátu provází (neúměrnou byrokracií, nákladnost, nebezpečí korupce, atd.). [1]

3.7.2 Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje byly - mimo jiné - zkonstruovány ve snaze vyhnout se mnohým nevýhodám normativních nástrojů, resp. neefektivnostem systému přímé administrativní regulace. Jsou založeny na nepřímém ovlivňování chování subjektů, které poškozují (znečišťují, nepřiměřeně devastují) životní prostředí. Na rozdíl od normativních nástrojů tedy nepůsobí na základě přímého mocenského přinucení, ale prostřednictvím ekonomické kalkulace.

Podniky, obce i jednotliví občané se sami mohou rozhodnout, zda je pro ně finančně výhodnější vynaložit určité náklady na zamezení, popř. omezení poškozování životního prostředí nebo životní prostředí poškozovat a platit za to (poplatky, daně apod.).

Podstatou působení ekonomických nástrojů je nahrazení, popř. doplnění chybějících nebo nedostatečných hodnotových signálů, které poskytuje standardní tržní mechanismus. K absenci těchto signálů dochází i ve vyspělých ekonomikách v důsledku popsání selhání trhu, tj. v případech, kdy dochází ke vzniku ekologických negativních externalit.

Internalizaci externalit do nákladové kalkulace původců znečišťování zabezpečují ekonomické nástroje podstatně efektivněji než nástroje normativní, na kterých je historicky primárně založen systém přímé regulace ochrany životního prostředí zemí OECD. Je to možné proto, že:

- minimalizují celkové společenské náklady nutné na dosažení stanovených environmentálních efektů (nepůsobí plošně, ale přihlížejí k různým nákladům jednotlivých subjektů na zamezení znečištění),
- podněcují subjekty k ekonomicky optimálnímu snižování znečištění (nikoli pouze ke splnění nařízených norem a limitů),
- minimalizují nároky na státní administrativu (neboť působí v rámci hry tržních sil) a díky tomu snižují náklady, omezují nebezpečí korupce ap.

3.7.3 Klasifikace ekonomických nástrojů

Současné politiky životního prostředí vyspělých zemí disponují širokým rejstříkem ekonomických nástrojů. Podle pragmatické klasifikace, kterou ve svých materiálech používá OECD, je lze strukturovat do několika hlavních skupin:

- a) Poplatky za znečišťování životního prostředí:
- b) Poplatky za využívání přírodních zdrojů:
- c) Uživatelské poplatky:
- d) Daně
- e) Sankční platby:
- f) Daňové úlevy:
- g) Finanční podpory:
- h) Úlevy:
- i) Depozitně refundační systémy:
- j) Obchodovatelná emisní povolení.
- k) Environmentální pojištění.

Příklady těchto ekonomických nástrojů jsou uvedeny v příloze. [1]

3.7.4 Ostatní nástroje

Soukromé přístupy. Ne všechny situace vyžadují přímou aktivitu vlády. V řadě případů mohou poskytnout nejefektivnější řešení přístupy opírající se o soukromou iniciativu - tzv. soukromé vyjednávání a soudní jednání.

Dobrovolné dohody s garancí státu. V poslední době se úspěšně rozvíjejí také některé přístupy založené na dobrovolném rozhodnutí faktického nebo potenciálního znečišťovatele zavázat se k minimalizaci narušování životního prostředí. Patří sem především environmentální označování výrobků, budování ekologicky orientovaných systémů řízení podniků (EMS) a dobrovolné dohody mezi státem a průmyslovými podniky.

Označování ekologicky šetrných výrobků (ecolabelling). Má za účel informovat spotřebitele o tom, že daný výrobek je k životnímu prostředí "přátelský", že jeho spotřeba má menší nebo žádné negativní environmentální důsledky než jiné srovnatelné, ale neoznačené výrobky. Spotřebitel se může (zcela dobrovolně) rozhodnout, zda se chce chovat šetrně k životnímu prostředí a preferovat takto označený výrobek, či nikoli. Aby bylo označování ekologicky šetrných výrobků důvěryhodné, musí být garantováno uznávanou autoritou (státním orgánem či jím pověřenou a veřejně kontrolovatelnou institucí). [4]

3.7.5 Nástrojový mix

Mají-li být jednotlivé nástroje politiky životního prostředí dostatečně účinné, musí být dostatečně integrovány do "nástrojového mixu". Předpokladem jeho racionální ho sestavení je:

- identifikace a zřetelné definování environmentálních problémů,
- stanovení jasných cílů, které by měly být jako jejich řešení dosaženy (pokud možno v operacionálním tvaru, tj. vymezených kvalitativně, kvantitativně a časově),
- návrh a hledání optimálního souboru ekonomických, normativních a informačních nástrojů (vytváření nástrojového mixu),
- modelové hodnocení environmentální účinnosti a ekonomické efektivity působení navrhovaného nástrojového mixu.

Jedním z nejdůležitějších instrumentálních kroků je posouzení optimální skladby nástrojového mixu. Pro jeho hodnocení slouží ucelený systém kritérií:

- Environmentální účinnost: míra a relevance dosažení sledovaných cílů politiky životního prostředí.
- Ekonomická efektivnost: minimalizace společensky nutných nákladů k dosažení stanovených environmentálních cílů.
- Směr působení: znečišťovatelé by měli být ovlivňováni nástroji politiky životního prostředí prioritně k preventivním opatřením, nikoli opatřením následným a dodatečným. Stimulační strategie "ex ante" podněcuje zavádění inovací, technologický pokrok, změnu vzorců spotřebního chování, tlak ústící do strategie "ex post" zakonzervovávat zastaralé provozy, prolonguje neefektivní strukturu výroby i spotřeby.
- Stimulativnost: trvalé působení na motivaci ke snižování znečištění a k technickým inovacím. Měla by být jasně vymezena dominantní funkce toho kterého nástroje adekvátní situaci, záměrům politiky životního prostředí i možnostem nástroje:
  - kompenzační funkce (sledující primárně finanční kompenzaci ekologických externalit, které způsobuje ten který znečišťovatel), tato funkce je současně ideálním společným jmenovatelem působení všech ekonomických nástrojů,
  - stimulativní funkce (sledující primárně dosažení určitého environmentálního cíle, např. snížení úrovně znečišťování nebo omezení spotřeby přírodních zdrojů),
  - fiskální funkce (sledující primárně dosažení určitého finančního výnosu, potřebného např. pro likvidaci starých zátěží),
  - redistributivní funkce (sledující primárně změnu finančních, resp. nákladových dopadů na různé subjekty, např. zdanění fosilních paliv),
  - komparativní funkce (sledující primárně vyrovnání různých ekonomických podmínek znečišťovatelů vytvořených předchozím vývojem nebo působením

normativních nástrojů) - je specifická pro transformační období nových nezávislých států.

- Flexibilita: vytvoření dostatečného prostoru pro různé cesty, kterými mohou znečišťovatelé dospět k naplnění požadavků politiky životního prostředí (měli by mít možnost variantního výběru technických zařízení a adaptačních strategií, aby mohli minimalizovat svoje náklady).
- Jednoduchý způsob aplikace: používání nástrojů by nemělo být neúměrně složité a nemělo by poskytovat prostor pro vyhýbání se povinnostem, pro podvody a byrokratický šlendrián.
- Náklady na zavedení a správu: administrace nástrojového mixu by měla být nákladově přiměřená dosahovaným efektům.
- Integrace s odvětvovými politikami: nástroje musí být konsistentní se záměry a cíli ostatních odvětví, která mají výrazné vazby na životní prostředí (zejména energetika, doprava, průmysl a zemědělství).
- Minimalizace regresivních distribučních efektů: nástroje mohou vyvolávat nežádoucí sociální a ekonomické důsledky, ty je třeba minimalizovat, popřípadě kompenzovat.
- Politická přijatelnost: nástroje by měly působit transparentně, umožňovat participaci veřejnosti, být pro většinu společnosti přijatelné.
- Ekonomické dopady: musí být předem simulovány a průběžně sledovány a vyhodnocovány. Nejdůležitější jsou důsledky pro:
  - hospodářský růst,
  - zaměstnanost,
  - konkurenční schopnost,
  - exportní výkonnost,
  - míru inflace.
- Nenarušování mezinárodního obchodu: nástroje politiky životního prostředí nesmí narušovat svobodu a rovnost mezinárodního obchodu ani nesmí být k tomuto účelu zneužity, musí být v souladu s podmínkami GATT/WTO.
- Soulad s mezinárodními dohodami: politika životního prostředí musí respektovat závazky vyplývající z mezinárodních úmluv, protokolů a dohodnutých principů.
- Konvergence k nařízením a doporučením Evropské unie: pro aplikaci ekonomických nástrojů jsou významné zejména dva stěžejní principy EU:
  - chápání EU jako jednotného hospodářského prostoru,
  - princip subsidiarity.

4 ENVIRONMENTÁLNÍ DANĚ

Z pohledu státu základní funkcí daně je fiskální výnos. Kromě obecných vlastností daní by environmentální daně měly splňovat ještě jednu úlohu: Environmentální daně by měly být environmentálně účinné, tzn. měly by dosahovat svého cíle ve vztahu k životnímu prostředí.

4.1 Vlastnosti environmentálních daní

Vlastnosti environmentálních daní vycházejí z kritérií obecných daní. Každá daň by se v obecné rovině měla vyznačovat následujícími vlastnostmi:

- efektivnost
- transparentnost
- spravedlnost
- administrativně jednoduchost
- pružnost

European Environmental Agency (EEA) rozlišuje environmentální daně podle cílů, kterých dosahují [4]:

- poplatky na hrazení nákladů – výnos takové daně či poplatku má pokrýt náklady na využití „služby“ životního prostředí (např. zpracování odpadních vod)
- stimulační daně – jejich cílem je primárně měnit chování subjektů trhu
- fiskální daně – jejich cílem je především fiskální výnos

Nelze úplně zahrnovat poplatky za „služby“ životního prostředí mezi ostatní daně. Například u poplatku za svoz domovního odpadu si subjekt přímo platí službu a to ještě v objemu, který potřebuje. Nelze opomenout, že i samotná výše ceny této služby má efekt stimulační.

Obecně by tedy environmentální daně a poplatky měly ve vztahu k životnímu prostředí splňovat dvě hlediska. Přínosy takových daní by měly být na jedné straně fiskální a na druhé straně environmentální.

Zavádí-li se environmentální daň samostatně a její zavádění není kompenzováno snížením jiné daně, zajímá stát především co nejvyšší daňový výnos. U tohoto kritéria je především důležitá administrativní jednoduchost, aby nebyl režim vybírání příliš nákladný a také vymahatelnost, tzn. aby byl nízký podíl daňových nedoplatků. V druhém případě, kdy se stát snaží u zaváděné daně o fiskální neutralitu, je nejčastějším problémem eroze daňového nákladu. Pokud se jedná o daně z energií a paliv, cenová elasticita těchto statků je relativně nízká a není tudíž důvod se poklesu výnosů tolik obávat.

Hledisko environmentální je u vlády v žebříčku priorit zpravidla až za financemi a souvisí s konkrétní politikou životního prostředí, kterou se stát snaží prosazovat. Toto hledisko je celospolečensky důležité. Problém je však hledání optima celé společnosti. Na tuto odpověď se snaží najít teorie veřejné volby.

4.2 Důvody pro zavádění environmentálních daní

Zavádění environmentálních daní zjednodušeně řečeno znamená přechod od zdanění „ekonomických pozitiv“ (např. práce) ke zdanění „ekonomických negativ“ (znečištění). Environmentální daně se zavádějí z mnoha důvodů, a to nejen kvůli jejich pozitivnímu vlivu na životní prostředí.

Byly provedeny mnohé studie, na základě jejich výsledků jsou uváděny následující důvody pro zavádění environmentálních daní v rámci EU:

- efektivní nástroj pro internalizaci externalit (tj. začlenění nákladů externalit do ceny statků a služeb)
- poskytování podnětů ke změně chování výrobců i spotřebitelů směrem k efektivnímu využití zdrojů
- podpora inovací a strukturálních změn
- daňové výnosy mohou být použity na zlepšování stavu životního prostředí
- účinný nástroj pro dosahování cílů politiky životního prostředí

- nástroj pro boj proti nezaměstnanosti
- nástroj pro zvyšování konkurenceschopnosti.

Existují však naopak jiné studie, podle kterých efekt daně může být negativní. Toho se obávají i státní administrativy a proto při zavádění environmentálních daní používají i různá přechodná období a výjimky.

Nutnost změny přístupu v EU k veřejným financím v rámci politiky udržitelného rozvoje v průběhu 90. let je zřetelná zejména z těchto důvodů [:

- Systém zdanění podporoval čerpání neobnovitelných přírodních zdrojů a degradaci životního prostředí. Současně potlačoval vznik pracovních míst a investování do lidského kapitálu.
- Bylo zřejmé, že došlo k selhání tržních cen, neboť v žádném případě neodrážely dostatečně hodnotu přírodního prostředí, resp. nezahrnovaly negativní externality vznikající při výrobě zboží. Byly tak podporovány neudržitelné ekonomické aktivity.
- Změna daňového zatížení může vést k výrazným změnám od environmentálně nebezpečného k udržitelnému ekonomickému vývoji. Zdanění je v tomto případě potřebné zaměřit na environmentálně škodlivé činnosti.
- Zaměření zdanění na znečištění životního prostředí, energii a přírodní zdroje vyžaduje systém vyrovnání daňového zatížení z důvodu vyhnutí se sociálním dopadům.

Dalším důvodem pro zavádění environmentálních daní jsou i další nepřímé efekty, které jejich zavádění přináší. Z mnoha mezinárodních smluv a závazků pro ČR vyplývá řada úkolů, které bude muset splnit v určitém časovém horizontu. Například naplnění závazků o využívání zemního plynu nebo podílu obnovitelných zdrojů energie lze stimulovat pomocí environmentální daní. U environmentálních daní je neméně důležitý jejich synergický efekt. Pokud je daň zavedená primárně pro ochranu ovzduší environmentálně účinná, její efekt se kromě zlepšení kvality ovzduší projeví i v nižších nákladech na zdravotní péči, zlepšení kvality půdy, podzemních vod atd.

Environmentální daně však nejsou dokonalým nástrojem a jejich širokému využití brání řada důvodů. V mnoha případech to ale nejsou důvody podpořené argumenty, určitou roli hraje i důvěra a zkušenosti. První důvod už plyne ze samotné povahy daní. Primárním cílem každé daně je fiskální výnos, pokud možno stabilní v čase. Pokud je daň environmentálně účinná

(tzn. splňuje cíle, pro které byla zavedena, např. snížení emisí), může se stát, že svým stimulačním účinkem bude erodovat svůj daňový základ. Tomuto se však dá předejít různými způsoby, které závisí pochopitelně i od povahy konkrétní environmentální daně. Na druhé straně u některých daní, které zpoplatňují výrobky či služby s nízkou cenovou elasticitou, k erozi daňového základu vůbec nemusí dojít.

Důvody proti zavádění environmentálních daní se dají shrnout do následující skupiny argumentů:

- Hrozí eroze daňového základu, pokud je daň environmentálně účinná.
- Mnoho environmentálních daní má klesající výnosy.
- Je to nepříliš vyzkoušený model a existují obavy z jeho zavádění.
- Může dojít k porušení fiskální neutrality⁵.
- Některé problémy se dají řešit lépe pomocí normativních předpisů (zákony, regule, nařízení) nebo použitím jiných ekonomických nástrojů, jako jsou například obchodovatelná emisní povolení.

4.3 Vývoj environmentálních daní

Začátek procesu implementace environmentálních daní na úrovni EU se datuje do roku 1992, kdy bylo v *5. environmentálním akčním programu EU* doporučeno širší využití ekonomických nástrojů, jakými jsou environmentální daně. Na úrovni jednotlivých členských států dnes můžeme hovořit o mnoha úspěšných implementacích.

4.3.1 Vývoj environmentálních daní

---

⁵V některých zemích, např. v Německu, mělo být zavedení environmentálních daní kompenzováno snížením jiných daní, od čehož má někdy administrativa tendenci ustoupit, nakonec tedy dojde k celkovému zvýšení daňového zatížení celé ekonomiky.

Evropská komise ve svých sděleních ocenila význam environmentálních daní, které slouží jak environmentálním, tak ekonomickým cílům. Z původního nástroje na ochranu životního prostředí se tyto daně vyvinuly v účinný nástroj pro dosažení trvale udržitelného rozvoje a vytvoření seriózního fiskálního systému. Ocenila také pokrok v uvažování ve smyslu permanentního zařazení environmentálních hledisek do sektorální politiky, což svědčí o potenciální syntéze environmentálních a ekonomických cílů.

Evropská agentura pro životní prostředí (dále jen EEA) referuje o vývoji v používání a dopadech environmentálních daní. První zpráva z roku 1996 s názvem „Environmentální daně – Realizace a environmentální efektivnost“ informovala o stále rozšířenějším zavádění environmentálních daní do praktické politiky členských států EU. Druhá zpráva „Environmentální daně – Dosavadní vývoj nástrojů pro integraci“ z roku 2000 znovu potvrzuje tento pokrok. Environmentální daně se stále více používají a zavádějí se nové daňové báze. Většina členů EU nyní aplikuje daně v souvislosti s environmentální daňovou reformou. Environmentální daně se stále více využívají pro maximalizaci iniciačních účinků, např. zaváděním systémů poplatků a odměn. A stále se vyvíjejí další, důmyslnější systémy realizace environmentálních daní.

Obecně však platí, že daňové sazby v členských státech jsou nedostatečné pro plnou internalizaci externích nákladů tak, aby daly přesné signály trhu a vytvořily účinnější a spravedlivější fiskální systém. Nedostatečné zdaňování znamená neseriózní fiskálnost a zábrany pokroku trvalé udržitelnosti v tržní ekonomice.[15]

Politika životního prostředí většiny států je zaměřena na posílení ekonomických nástrojů z důvodu jejich působení na snížení společenských nákladů při jejich využití oproti nástrojům normativním. Je přitom třeba mít na zřeteli, že každý stát má velice rozdílný systém nástrojů, odvíjející se od ekonomických specifik systému v každém konkrétním státě a nelze uvažovat s jejich jednotným použitím.

Používání ekonomických nástrojů (environmentálních poplatků a daní) zaznamenává v členských státech Evropské unie neustálý růst. Evropská unie sice podporuje tuto tendenci, avšak pouze pasivně. Nevybalancovaný růst environmentálních daní v Evropské unii poškozují konkurenceschopnost energeticky náročných odvětví. Všechny členské státy by proto měly usilovat v co nejkratším termínu o uzavření dohody o energetických daních. Použití těchto nástrojů je považováno za výhodné z hlediska nastolení více nákladově

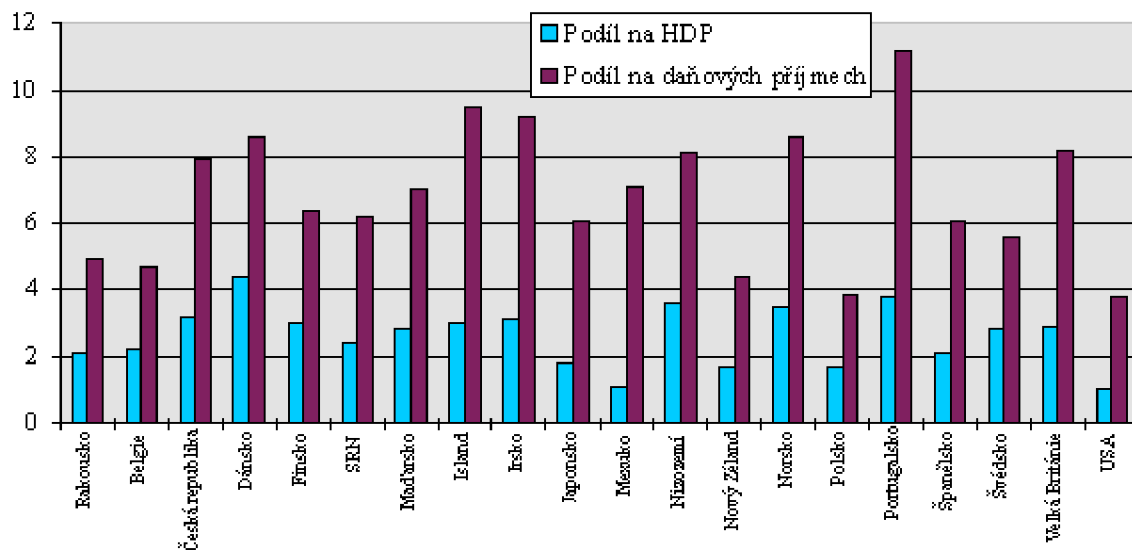
efektivní politice životního prostředí a uplatňování principu "znečišťovatel platí" při internalizaci negativních externalit. Použití ekonomických nástrojů je samozřejmě podmíněno dodržáním zákonů společenství, zejména o volném obchodu zboží a služeb a konkurenci. V rámci Evropské unie jsou průběžně sledovány daně k ochraně životního prostředí na národní úrovni.[5]

	Pohonné hmoty	Ostatní energetické produkty	Daně na motorová vozidla	Zemědělské vstupy	Ostatní zboží	Přímá daň	Letecká doprava	Voda	Odpadové hospodářství
Rakousko	X	X	X			X			X
Belgie	X	X	X		X		X		X
Dánsko	X	X	X	X	X	X		X	X
Finsko	X	X	X	X	X	X		X	X
Francie	X	X				X	X	X	X
SRN	X	X	X			X	X	X	X
Řecko	X	X	X						
Irsko	X	X	X						X
Itálie	X	X	X						X
Lucembursko	X	X				X			
Nizozemí	X	X	X			X	X	X	X
Portugalsko	X		X			X	X	X	X
Španělsko	X	X	X			X		X	X
Švédsko	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Velká Británie	X	X				X		X	X

Tabulka 2: Přehled o používaných environmentálních daních a poplatcích ve státech Evropské unie (15)

Obdobná tendence je zřejmá i v členských státech OECD. Členské státy stále více využívají environmentální daně a poplatky k redukci znečištění. Důkazem toho je nárůst podílu příjmů z environmentálních daní a poplatků na HDP a celkových daňových příjmech (viz násl. graf).[4] Podíl na HDP činil v roce 1999 v průměru téměř 7 %. Environmentální daně jsou nejčastěji zaměřeny do oblasti dopravy, energetiky a odpadového hospodářství.

Graf 1: Podíl příjmů z environmentálních daní a poplatků na HDP a celkových daňových příjmech v %

Ekonomické nástroje lze posuzovat mimo jiné podle toho, do jaké míry je nutné nebo vhodné je využívat na mezinárodní úrovni. Za jednu z typicky mezinárodních daní je považována daň z leteckého provozu, kde se předpokládá, že by měla být spravována (tzn. vybírána i přerozdělována) na mezinárodní úrovni. Existují však i daně, které sice nevyžadují nadnárodní správu, ale díky liberalizaci obchodu mají velmi úzkou nadnárodní provázanost.

3.3.2 Zavádění environmentálních daní v členských státech EU

V roce 1997 byl předložen Evropskou komisí návrh směrnice COM(97) 30, o zdanění energetických výrobků (Council Directive on Restructuring the Community Framework for the Taxation of Energy Products), která byla považována na úrovni EU za základ pro environmentální daňovou reformu. Tento návrh nebyl schválen všemi členskými státy EU. Navzdory tomu, že návrh směrnice nevyšel v kompromis, v průběhu 90. let byla environmentální daňová reforma, zelená reforma rozpočtu („green budget reform“), resp. jejich principy zavedeny v celé řadě členských zemí EU. První reforma byla zavedena již v roce 1990 ve Finsku, v dalších letech zavádění EDR následovalo v dalších členských zemích EU. Ve většině případů se jednalo o zavádění nových environmentálních daní při současném snížení existujících daní při zachování nezměněné daňové zátěže. EDR byly zaváděna během dvou vln: první vlna probíhala v letech 1990-1993 (Finsko, Norsko, Švédsko, Dánsko,

Nizozemím Belgie) a druhá vlna pak v letech 1998-2001 (Rakousko, Velká Británie, Německo, Francie).[4]

Finsko uvalilo daň na fosilní paliva již v roce 1990. V současné době se daň z energie skládá ze dvou částí: základní daň a daňová přírážka. Základní daň se uvaluje na ropné produkty, daňová přírážka se týká navíc i fosilních paliv a elektřiny a je odstupňovaná podle obsahu uhlíku v palivu. Elektřina je zdaňována při spotřebě a sazba daně má dvě úrovně – nižší pro průmysl, vyšší pro domácnosti. Energeticky náročné podniky dostávají vráceno 85 % zaplacené daně z energetických produktu, která přesahuje 3,7 % přidané hodnoty firmy.

Švédsko zahájilo ekologickou daňovou reformu v roce 1991. Došlo k uvalení daní na CO₂ a SO₂, k restrukturalizaci zdanění energií a k rozšíření daňové základny pro DPH. Spotřebitelé platí daň z elektřiny, přičemž paliva použitá na výrobu elektřiny jsou od daní z energie osvobozena. Na paliva použitá pro kombinovanou výrobu elektřiny a tepla se nevztahuje daň z energie a z daně z CO₂ se u těchto paliv platí pouze 21 %. Rovněž zpracovatelský průmysl platí pouze 21 % z daně z CO₂.

Dánsko vyhlásilo EDR na roky 1994-1998. V daném období vedly daně ze spotřeby uhlí a elektřiny k 30% nárůstu průměrného zdanění tepla a elektřiny. Daňová reforma pokračovala až do roku 2000 zvyšováním daní z CO₂ a zavedením daně ze zemního plynu spolu s klesajícím zdaněním práce. Na energii užívanou v těžkém průmyslu a na podniky, které uzavřely s vládou dohodu o zvyšování energetické efektivity, se vztahuje snížená sazba daně.

Mezi daně z energií v Nizozemí patří tzv. regulační daň z energií (REB), „ekodaň“ z paliv, spotřební daň z minerálních olejů a daň z uranu. REB má degresivní charakter a velcí spotřebitelé jsou při podepsání dlouhodobé dohody o zvýšení energetické efektivity výroby od daně osvobozeni. Ekodaň vychází z 50 % z energetického obsahu paliv a z 50 % z obsahu uhlíku. Přes 80 % sumy vybrané na REB se k daňovým poplatníkům vrací v podobě snížení ostatních daní (daní z práce), zbývající část je použita na dotační politiku pro obnovitelné zdroje a zvyšování energetické efektivity.¹⁰

Rakousko zavedlo daň z ropných produktu v roce 1995 a daň ze zemního plynu a elektřiny v roce 1996. Záměrem uvalení daně bylo zvýšit státní příjmy, nikoli změnit strukturu poptávky

po energiích. Obě daně se v roce 2000 zdvojnásobily, opět z důvodu potřeby vyšších příjmu státu.

V roce 2001 byla ve Velké Británii zavedena daň ze spotřeby energie v průmyslu, obchodu, zemědělství a veřejném sektoru, známá jako CCL (Climate Change Levy). Týká se zemního plynu, elektřiny, LPG a uhlí. Energeticky náročné podniky, které uzavřou dobrovolnou dohodu o zvyšování energetické efektivity a splní emisní limit, mohou získat až 80% slevu z CCL. Z daně je osvobozena elektřina z kombinované výroby elektřiny a tepla.

Německo realizovalo EDR v dubnu 1999 zahrnující zvýšení daní z benzínu, nafty, zemního plynu a zkapalněného plynu. Uhlí zůstalo ze zdanění vyňato z důvodu ochrany domácího průmyslu. Směrnice 2003/96/ES neměla na situaci v Německu téměř žádný vliv, snížily se pouze úlevy z daní z elektřiny, topného oleje a topného plynu pro zpracovatelský průmysl, zemědělství a lesnictví, a sice z 80 na 40 %, a zvýšila se daň ze zemního plynu používaného k vytápění. Německo patří mezi země, které investují do výzkumu bezemisního spalování uhlí (projekt COORETEC na léta 2004-2008). Kolem 10 % vybraných „ekologických“ daní končí v německém státním rozpočtu a slouží k jiným účelům, než je snižování daní z práce či investice do čistého životního prostředí.

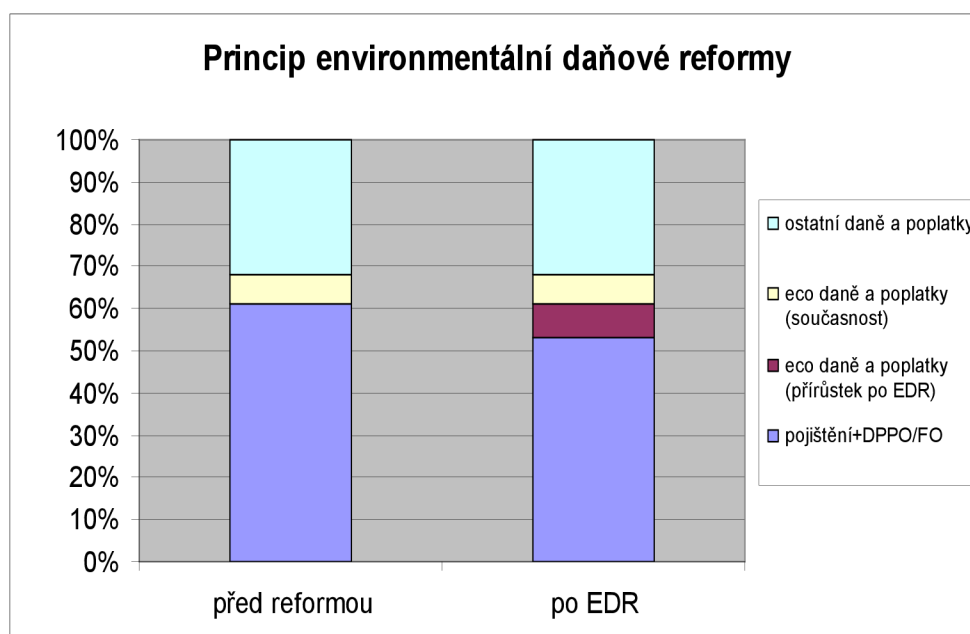
Stát	Popis zavádění environmentálních daní
Finsko	uhlíková daň zavedena v roce 1990 pokračovala v „ozeleňování“ daňového systému. Reforma doprovázena redukcí daní z příjmu a sociálního pojištění.
Norsko	CO ₂ daň na minerální oleje zavedená v 1991. Díky poměrně vysoké zaměstnanosti kladen menší důraz na dvojí dividendy; přesto část výnosu alokována na snížení daně z příjmu a investice do úspor energie a podporu obnovitelných zdrojů.
Švédsko	velká daňová reforma v 1991, striktně příjmově neutrální.
Dánsko	1992 - CO ₂ daň z paliv, 1994 všeobecná reforma daňového systému; s postupně rostoucí výší energetického zdanění (roste do r. 2002)
Nizozemí	1988 - zavedená obecná daň na paliva; „regulatory tax reform“ od 1996, příjem vrácen domácnostem ve formě snížené daně z příjmu a zaměstnancům formou redukce sociálního pojištění.
Belgie	1993 - nové daně zavedené na některé energetické produkty, příjem zamýšlen k využití financování snížení příspěvků na soc. zabezpečení placených zaměstnavatelem.
Rakousko	1996 - zavedené daně na energie a elektřinu, část příjmů využité na podporu úspor energie a ochranu životního prostředí. V praxi využité na snížení deficitu státního rozpočtu.
V.Británie	2001 - daně týkající se klimatické změny („climate change levy“). Příjmy jdou zpět do průmyslu redukcí dávek Národního pojištění.
Itálie	1998 - zavedení nových env. daní, následně remodulace zdanění min. olejů podle obsahu uhlíku a jejich využití, zavedení spotřební daně z uhlí. Příjem recyklován ve formě snížení příspěvků na soc.zabezpečení a kompenzační opatření.
Německo	1999-2003 reforma, vč. zdanění elektřiny. Příjem recyklován ve formě snížení příspěvků na soc. zabezpečení.
Francie	1999 - obecná daň na aktivity spojené se znečištěním, od roku 2001 nové zdanění energií, příjmy určeny na snížení zdanění práce pro podniky zavádějící 35-hodinový pracovní týden.

Tabulka 3: Popis zavádění environmentálních daní v zemích EU

5 ENVIRONMENTÁLNÍ DAŇOVÁ REFORMA

V poslední době se téma environmentálních daní stalo součástí konceptu zpracovávaného nevelkou skupinou domácích odborníků (Moldan, Hájek a další). Tento koncept se stal součástí vládního programu. Tento koncept dostal název environmentální daňová reforma (používá se zkratka EDR).

Environmentální daňová reforma spočívá v náhradě daní postihujících pracovní úsilí nebo podnikání (daň z příjmu, DPH) daněmi environmentálně příznivými (daň z využívání energie, uhlíková daň nebo daň z těžby neobnovitelných zdrojů). Protože daň z pracovního úsilí tvoří kolem 70 až 80% celkových příjmů našeho rozpočtu, nahradit část těchto daní daněmi environmentálními je bezesporu přínosné. Základním principem EDR je zachování výnosové (příjmové) neutrality. O co se daňové výnosy z environmentálních daní zvýší, o to se výnosy ostatních (zejména přímých) daní sníží (viz obr. 1).[4]

Obrázek 1: Princip environmentální daňové reformy

Součástí návrhu EDR není pouze přechod od daní snižujících efektivnost ekonomiky k daním environmentálním, které se naopak snaží o zvýšení efektivnosti. Cílem EDR je celkové

ozdravení struktury příjmové a výdajové stránky veřejných financí. Kromě již zmiňovaných pozitivních efektů zavedení environmentálních daní je příjemným důsledkem reformy i dosažení vyšší efektivity administrativní, což v dnešní době boje s přebujelostí státní správy a rozsáhlou normativní regulací může přinést další posun reformy veřejné správy.

Neposledním efektem této reformy je zvyšování zaměstnanosti (mj. z důvodu relativního zlevnění práce vůči kapitálu), které se ale z určitého úhlu může zdát jako možným, ale možná příliš optimistickým výsledkem.

5.1 Bariéry implementace environmentálních daní

Sebedokonalejší koncept zlepšení jakékoli oblasti veřejné správy, který musí projít demokratickým procesem rozhodování, nebude přijat bez potíží a výjimek. Proto se pokusím shrnout, jakým způsobem mohou být environmentální daně prosazeny.

EEA sestavila seznam možných překážek bránících implementaci environmentálních daní, zvláště pak daní z energií. Jedná se o následující bariéry:

- dopad na konkurenceschopnost v některých odvětvích
- dopad na zaměstnanost, především určitých regionů
- dopady na skupiny obyvatel s nízkými příjmy (tzn. že chudší proporcionálně zaplatí více než bohatší)
- rozpor s nadnárodními právními předpisy a pravidly (u nás především spojené s naším budoucím členstvím v EU, kdy naše daňové zákonodárství musí být sladěno s regulací EU)
- názory, že daně musí být příliš vysoké, aby dosáhly požadovaného efektu na životní prostředí
- stálý rozpor mezi změnami chování spotřebitelů a zachováním úrovně spotřeby
- existence některých dotací a pravidel, které mají za následek environmentálně negativní efekt
- kulturní zvyky a vzorce chování

5.2 Možnosti překonání bariér implementace ED

Podle European Environmental Agency může být většina bariér implementace environmentálních daní překonána pomocí následujících opatření:[4]

- odstraněním dotací a pravidel s přímým negativním vlivem na životní prostředí
- rozumnou úrovní opatření zmírňujících dopad v některých oblastech
- důkladným a pečlivým „designem“ daně
- využitím a implementací daně a jejích výnosů jako součásti širšího balíčku hospodářsko-politických opatření a změn
- postupnou (gradualistickou) implementací
- rozsáhlou diskuzí
- informovaností

Zvyšování a snižování daní nebo zavádění nových daní jsou témata především politická. A obzvlášť to platí v případě daní environmentálních. Proto se dá předpokládat, že nejdůležitější součástí implementace EDR bude hrát široká diskuse a popularizace tématu. Hlavní bariérou je především nedůvěra a neznalost opinion-makers a decision-makers, která plyne z velkého množství předsudků obestírajících toto téma. Negativně působí už samotná terminologie, která se váže k environmentálním daním (viz kapitola 1.3)

5.3 Získávání souhlasu veřejnosti se zavedením EDR

Při plánování a realizaci environmentální daňové reformy se nesmí zapomínat na názory široké veřejnosti a podnikatelského prostředí. Aby bylo dosaženo jejich souhlasu s provedením EDR, je zapotřebí, aby chystaným změnám všichni dobře porozuměli.

5.3.1 Dlouhodobé hledisko

Z dlouhodobého hlediska je primárním cílem získání konsensu⁶ na základě změny hodnotové orientace jednotlivců i ekonomických subjektů. Je tedy nutné občany motivovat k ekologicky šetrnému jednání, což je hlavní princip nejen environmentální daňové reformy ale i udržitelného rozvoje. Ke změně hodnotové orientace občanů vycházíme z principů udržitelného rozvoje, teorie celostního myšlení a ekovzdělávání. Musíme si být vědomi, že dlouhodobý úspěch se dostaví pouze tehdy, pokud občanům i organizacím bude jasné, že to, co děláme, děláme vlastně sami pro sebe.

Cílovou skupinou změny hodnotové orientace je ve své podstatě celá společnost. Klíčovou roli ovšem sehraje školství. Pozornost musí být v první řadě zaměřena na pedagogy a po té na žáky.

Pro dosažení tohoto vytyčeného cíle je primární a nezbytnou podmínkou ekologické vzdělávání (=ekogramotnost). Ekogramotnost zahrnuje nejen klasické získávání vědomostí a dovedností, ale zejména osvojení si schopnosti celostního a systémového myšlení a rozvíjení i dalších nezbytných složek lidské osobnosti – rozumu v souladu s empatií a city. Výsledky ekovzdělávání pravděpodobně nebudou hned viditelné. Nicméně ekovzdělávání se považuje za důležité. Ekogramotnost musí být součástí výchovy a vzdělávání již v mateřských a základních školách. O naléhavosti dodržování principů udržitelného rozvoje by se měla informovat rovněž i široká veřejnost.

Při zavádění environmentální daňové reformy sehrají významnou roli všechny typy škol. Vzdělávací systém ČR je třeba reformovat – změnit obsah i způsob výuky. Výuka by se neměla zaměřovat pouze na předávání faktů a informací ale i na další dovednosti a návyky. Součástí reformy tak musí být i další vzdělávání pedagogů.

---

⁶ konsensus - souhlas široké veřejnosti a podnikatelské sféry

Dlouhodobá komunikace se všemi dotčenými aktéry je velmi důležitá. Je nutné začít komunikovat a spolupracovat se všemi potenciálními zájmovými skupinami:

- vládou
- politickými stranami
- médii
- regiony
- obcemi
- NNO
- odbory
- zaměstnavatelskými svazy

Komunikace musí probíhat nejen na centrální úrovni, ale i na lokální úrovni. Na centrální úrovni musí vyjednávat odborníci na politické půdě. Na přípravě i následné implementaci environmentální daňové reformy se musí podílet odborníci z ekonomické, sociální a environmentální oblasti a vedle ministerstva životního prostředí i ministerstvo práce a sociálních věcí, ministerstvo financí, ministerstvo průmyslu a obchodu i ministerstvo pro místní rozvoj. Aby byl dosažen celospolečenský konsensus s ekologickou daňovou reformou je nutné, aby ji podpořily všechny politické síly ve státě. Ideální cestou je spojit se s dotčenými zájmovými skupinami a vytvořit lobby pro prosazení této daňové reformy v Parlamentu ČR.

Ekogramotnost je dlouhodobá záležitost, proto její pozitivní výsledky se mohou dostavit až za několika generací. Nelze ji podceňovat, ale ani očekávat brzké příznivé efekty. Environmentální daňová reforma by měla být prosazena v horizontu 2007 – 2017 a pro tuto etapu budou mít pravděpodobněji větší význam nástroje krátkodobějšího charakteru – zejména ekonomická motivace, komunikace a informační kampaně a propagace EDR.

5.3.2 Střednědobé a krátkodobé hledisko

K provedení EDR jsou k dispozici následující nástroje:

- Začlenění ekologické daňové reformy do strategických politických dokumentů

Za strategické dokumenty se považuje zejména Programové prohlášení vlády a národní Strategii udržitelného rozvoje ČR. V národní Strategii udržitelného rozvoje a v programovém prohlášení vlád musí být nastíněna: Vize EDR, Cíle EDR, harmonogram EDR

➤ Osvěta a propagace

Vedle ekovzdělávání musíme využívat stejné mediální nástroje, jako využívají výdělečné ekonomické, komerční subjekty, což je:

- reklama
- public relations
- mediální kampaně

Tyto formy propagace musí jednoduše a zároveň atraktivně představit vizi ekologické daňové reformy. V této oblasti musíme spolupracovat s odborníky, tedy PR agentury.

Zvláštní pozornost je vhodné věnovat zejména reklamám. Jak se ukazuje, mnohé skupiny obyvatelstva ovlivňuje podstatně více reklamy než ostatní informační a osvětové materiály. To platí zejména pro děti a mládež, jejichž chování často reklama ovlivňuje více než vzdělávací instituce a rodina.

➤ Ekonomické nástroje:

V současné době ve společnosti sehraje v první etapě nejvýznamnější roli ekonomické motivování občanů k ekologicky šetrnému chování. Ekonomická motivace je pro občany nejsrozumitelnější. Firmám i jednotlivcům se jednoduše musí finančně vyplatit jednání, které je šetrné k životnímu prostředí.

Ekonomickou motivaci lze zaměřit odlišně pro podnikatele a pro domácnosti a jednotlivce:

pro podnikatele

- nezvyšovat celkové daňové zatížení
- snížit daně z příjmů
- maximálně zjednodušit a zpřehlednit daňový systém
- ekonomicky zvýhodnit chování příznivé k životnímu prostředí (úlevy, dotace,...)
- ekonomicky znevýhodnit neekologické chování (pokuty,...)
- zvýšit společenskou prestiž firem nebo osob, které se chovají příznivě k životnímu prostředí
- podporovat malé a střední podnikání
- zavést kompenzace pro ziskovou sféru
- dát možnost snížení daňovou zátěží pro ekologické firmy
- zajistit odbornou pomoc - metodika, poradenství, modelové případy
- zavést a vybírat poplatky/sankce za nedodržování limitů.

pro domácnosti a jednotlivce

- nezvyšovat celkové daňové zatížení – tj. snížit daně z příjmů

- domácnostem finančně zvýhodnit úsporné zacházení s energií, používání technologií šetrných k životnímu prostředí
- poskytnout pomoc při osvojování dovedností a návyků
- kompenzovat/dotovat sociálně slabším a zejména nezaměstnaným jedince.

Systém ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí musí být ve vyvážené úrovni. Proto se musí využít systém nástrojů, které se budou vhodně doplňovat. Neměly by se přehlížet ani sociální a ekonomické aspekty problémů (např. sociologické studie a výzkumy), které mohou přispět k odhadu, jak velké sociální dopady bude environmentální daňová reforma mít.

6 VEŘEJNÉ FINANCE V ČR

Na začátku diskuse o možnostech rozšíření využití environmentálních daní pro ilustraci je vhodné uvést a stručně zhodnotit stav veřejných rozpočtů. Veřejné finance České republiky se již delší dobu pohybují za hranicí udržitelnosti. V současné době probíhá složitá debata na téma reformy veřejných rozpočtů, která již probíhá od roku 2004.

Důležitost veřejných financí není dána pouze řešením vztahů uvnitř veřejné rozpočtové soustavy a vůči ostatním důležitým subjektům ve společnosti, ale také i výraznou sociální a politickou citlivostí, která je umocňována většími či menšími změnami v průběhu ekonomického vývoje.

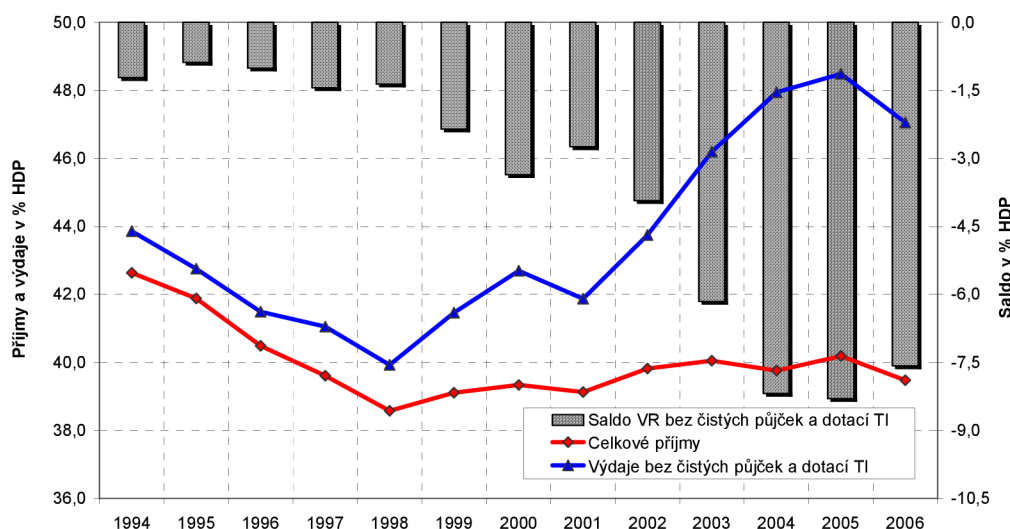
6.1 Současný stav veřejných rozpočtů v ČR

Veřejné rozpočty⁷ ČR jsou dlouhodobě charakterizovány deficitními sklony.⁸ Skutečná podstata pozorovaného růstu fiskálních deficitů nesouvisí pouze s transformačními problémy ani s fází ekonomického cyklu, nýbrž má strukturální charakter. Deficity dosahují natolik vysokých úrovní, že navzdory značnému použití privatizačních a jiných jednorázových zdrojů dochází k výrazné akceleraci růstu veřejného dluhu. Rozpočtová politika je dlouhodobě neudržitelná. Důvodem jsou prohlubující se strukturální obtíže, dočasnost jednorázových příjmů a v neposlední řadě blížící se počátek viditelných negativních fiskálních dopadů procesu stárnutí populace. Vývoj celkových příjmů i výdajů veřejných rozpočtů (po očištění o vliv transformačních operací) a fiskálního deficitu je znázorněn následujícím grafem.[17]

---

⁷ Jde o soustavu státního rozpočtu, rozpočtů krajů a municipalit (místní rozpočty), státní mimorozpočtové fondy, privatizační fondy (FNM a Pozemkový fond) a systém veřejného zdravotního pojištění.

⁸ Relativně nízká míra deficitnosti do roku 1998 je částečně způsobena i tím, že v těchto letech docházelo ke tvorbě tzv. skrytých (nepřímých) deficitů veřejných rozpočtů prostřednictvím kumulace dluhů zejména v tehdejší Konsolidační bance. Operace tohoto typu ovšem KoB/ČKA provádí po celé sledované období.

Graf 1: Vývoj příjmů, výdajů a deficitu veřejných rozpočtů v letech 1994 až 2006

Prohlubování deficitů je důsledkem rozevírajících se nůzek mezi příjmy a výdaji veřejných rozpočtů. Na straně příjmů dochází k autonomnímu poklesu složené daňové kvóty⁹ a současně růst výdajů, tažený zejména mandatorními položkami (definovanými ať už v užším nebo širším pojetí), omezuje prostor pro flexibilnější pojetí fiskální politiky.

Růst fiskálních deficitů nesouvisí pouze s transformačními problémy ani s fází ekonomického cyklu, nýbrž má strukturální charakter. Prohlubování deficitů je taženo především mandatorními výdaji, jejichž změny vyžadují v první řadě změny zákonů. Na obzoru už se také rýsuje blížící se potíže v podobě stárnoucí populace. Bohužel se naše fiskální politika dostala do situace, kdy ani růstová fáze hospodářského cyklu nedokáže narůstání dluhu zastavit.[4]

Jakou formou reforma financí proběhne, není ani dnes zcela jasné a nelze říci, zda bude tato reforma dostatečná. Jedním z nejpálčivějších problémů, bude reforma důchodového systému,

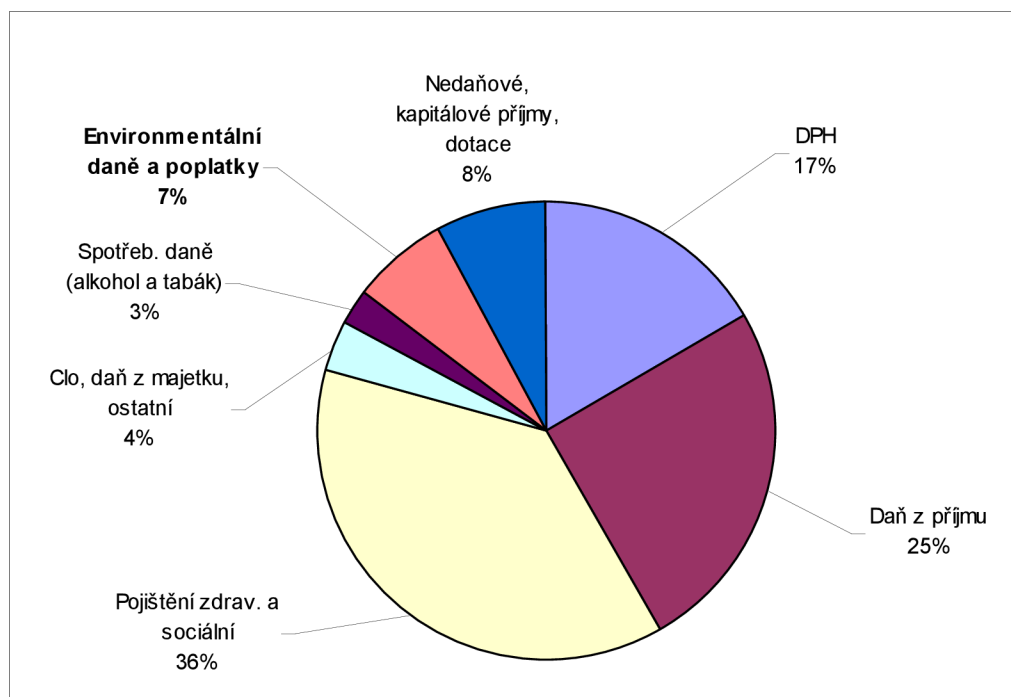
⁹ Od roku 1998 se ovšem podařilo vývoj složené daňové kvóty stabilizovat na úrovni mírně převyšující 36% HDP (složená daňová kvóta v konsolidované podobě). Tendence k jistému autonomnímu poklesu kvóty byly vyváženy aplikací aktivních daňových opatření upravujících daňové základy nebo daňové sazby.

kteřá vysoce převyšuje důležitost environmentalizace naší daňové soustavy a i z pohledu fiskálního je stabilní penzijní systém mnohem důležitější. Na druhé straně je dobré si uvědomit, že v oblasti nemandatorních výdajů může značně pomoci k ozdravení příjmové části rozpočtu rozšíření environmentálních daní.

V současné době v ČR oficiálně nejsou zavedeny environmentální daně. Existuje však mnoho daní a poplatků, které by se mohly svojí povahou zahrnout do skupiny daní environmentálních. Obecně by se daly rozdělit do tří oblastí:

- ochrana životního prostředí (odpady a znečištění, přírodní zdroje, produkty)
- doprava (spotřební daně z pohonných hmot, silniční známky, mýtné, silniční daň)
- energie

Následující graf znázorňuje strukturu příjmů veřejného sektoru v ČR pro rok 2004, ve které byly zvláště vyčleněny „environmentální daně a poplatky“.[4]

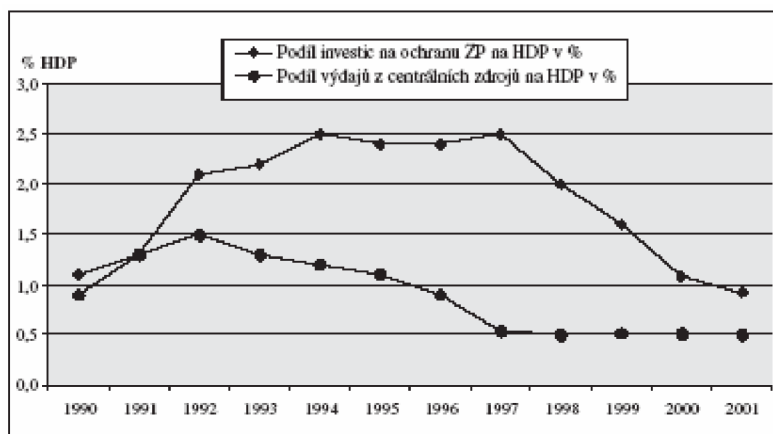
Graf 2: Příjmy veřejného sektoru v ČR pro rok 2004

Největší část „environmentálních daní a poplatků“ představuje spotřební daň z pohonných hmot (asi 82%), zbývající část je rozdělena mezi větší množství druhů poplatků, např. poplatky za znečištění ovzduší, ukládání odpadů, úhrady z dobývacího prostoru, poplatky

za odnětí půdy ze zemědělského a lesního fondu, dálniční známky a další. Od roku 2007 se tento poměr výrazně změnil v důsledku zavedení silničního mýtného.

6.2 Financování ochrany životního prostředí v ČR

U statisticky sledovaných investic na ochranu životního prostředí došlo po roce 1990 k výraznému zvyšování celkově vynaložených investic, včetně úrovně podílu na HDP. V roce 1990 byly vynaloženy investice na ochranu životního prostředí ve výši 6 mld. Kč, tj. 1,1 % HDP, až na 28,3 mld. Kč v roce 1994, tj. 2,5 % HDP. V letech 1994 až 1997 podíl environmentálních investic na HDP mírně stagnoval. Redukci environmentálních investic v letech 1998 až 2001 v běžných cenách ukazuje následující graf jako podíl na HDP v běžných cenách:[2]

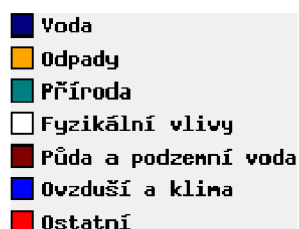

Graf 3: Investice na ochranu ŽP na HDP/výdaje z centrálních zdrojů na HDP¹⁰

¹⁰ Centrální zdroje = státní rozpočet, FNM, SFŽP ČR. (Zdroj: ČSÚ, MF, MŽP)

V roce 2001 se jednalo o podíl environmentálních investic ve výši 0,9 % HDP, což v podobě konkrétní znamená částku 19,9 mld. Kč. Podíl environmentálních investic na celkových byl v roce 2001 ve výši 3,3 %.

Výdaje veřejných financí na ochranu životního prostředí vykazují vytrvalý růst. Zejména zřetelné je navýšení v letech 2003 a 2004 a to v souvislosti se vstupem ČR do EU. Nárůst se nejvíce projevil v kategoriích ochrana přírody a výdaje na ochranu vod (požadavky na čističky odpadních vod).

Graf 4: Výdaje na ochranu životního prostředí (zdroj MFČR)

Financování investic na ochranu ŽP má několik zdrojů. Tato diverzifikace má pozitivní vliv na potencionální výpadek jednoho ze zdrojů financování. Investice financované z vlastních zdrojů vykazují v roce 2004 výrazný nárůst (o více než 2,5 mld. Kč oproti předcházejícímu roku), naopak u všech ostatních zdrojů dochází k poklesu jejich objemu.

Dvě třetiny všech investic na ochranu ŽP plynou v ČR z vlastních zdrojů, což poukazuje na důraz na vlastní zodpovědnost k přírodě.

7 REALIZACE EDR V ČR A JEJÍ DOPADY

Česká republika se připravuje na zavedení environmentální daňové reformy. Reforma bude konstruována tak, aby motivovala k modernizaci ekonomiky a investicím do efektivních technologií, ke zvyšování zaměstnanosti a ke snižování znečištění životního prostředí. Ministerstvo financí ve spolupráci s ministerstvem pro životní prostředí a s profesionálními odborníky představili koncepci EDR, která by měla vstoupit v platnost 1.1.2008. Hlavním cílem EDR je stimulovat ekonomické subjekty k takovému chování, které povede ke snížení poškozování životního prostředí a jeho dopadů na zdraví obyvatelstva.

7.1 Zavedení environmentální daňové reformy v ČR

EDR bude probíhat postupně ve 3 etapách, a to od roku 2008 až do roku 2017, s cílem poskytnout dotčeným subjektům dostatečný čas na přizpůsobení. Další úpravy by měly vždy probíhat dle průběžného vyhodnocení přínosu jednotlivých etap EDR.

1.fáze EDR	2.fáze EDR	3.fáze EDR
2008-2009	2010-2013	2014-2017

Graf 5: Harmonogram EDR v ČR

Zavedení spotřebních daní z paliv a elektrické energie v ČR vyplývá ze směrnice Rady 2003/96/ES, kterou se mění struktura rámcových předpisu Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny. ČR uplatňovala výjimku v rámci přechodného období, povinnost transponovat směrnici je do 31. 12. 2007.

Směrnice by měla být do českého právního řádu transponována třemi samostatnými zákony – o dani z pevných paliv, o dani z elektřiny a o dani ze zemního plynu a některých dalších plynů, legislativní úpravy by měla být připravena v průběhu roku 2007.

7.1.1 První etapa EDR

První etapu EDR představuje komplexní transpozice Směrnice 2003/96/ES, ze dne 27. října 2003, o zdanění energií a elektřiny, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství a zdanění energetických produktů a elektřiny. Navrhované zdanění pevných paliv, zemního

plynu a elektřiny připravované Ministerstvem financí vychází ze Směrnice a zahrnuje režim v souladu s podmínkami této Směrnice, v případech, kdy stávající platná sazba tuzemské spotřební daně není již nyní vyšší.¹¹ [18]

Tato 1. etapa EDR by měla být výnosově neutrální, tzv. výnosy získané ze zavedení nových daňových titulů budou využity na snížení daňového zatížení práce. Konkrétní podoba tohoto snížení daňového zatížení práce však doposud není dohodnuta. V této věci bylo zahájeno jednání MŽP ve vzájemné spolupráci s MPSV.

Plátcem daně se stane každá PO nebo FO, která dodává pevná paliva, zemní plyn nebo elektřinu konečnému spotřebiteli. Předmětem daně jsou tedy pevná paliva, zemní plyn a elektřina. Bude definováno několik předmětů daně, které budou od daně osvobozeny. Týká se to např. elektřiny ze sluneční a větrné energie, elektřiny vyrobené ve vodních elektrárnách apod. (vzhledem k šetrnému vlivu na životní prostředí) nebo elektřina používaná pro účel veřejné dopravy (jedná se o společenský účel).

7.1.2 Druhá etapa EDR

Pro období 2010-2013 bude připravena druhá etapa EDR. K daňovým změnám dojde u daní zavedených v první etapě EDR, tedy u pevných paliv, elektřiny a zemního plynu. Předmět a rozsah zdanění v této etapě může být rozšířen na základě revize systémů poplatků a dalších nástrojů regulace v oblasti životního prostředí a transformace těchto nástrojů na „environmentální“ daně. Sazby daní mohou být diferencovány s cílem snížit množství znečišťujících látek a omezit jejich dopady na lidské zdraví (zejména ze znečištění

---

¹¹ Směrnice 2003/96/ES se vztahuje na motorová paliva (benzín, nafta, zemní plyn, LPG), paliva pro účely vytápění (zemní plyn, LPG, pevná paliva, topné oleje) a elektřinu. Česká republika v současnosti splňuje všechny minimální sazby daně Směrnicí s výjimkou zemního plynu (sazby daně jsou nižší než minimální požadované), pevných paliv a elektřiny (daň doposud není zavedena).

ovzduší). Zvláštní pozornost by měla být věnována oblasti dopravy. Nově získané příjmy státního rozpočtu budou rovněž jako v první etapě využity na snížení daňového zatížení práce. V rámci této 2. etapy budou využity vědecké studie týkající se kvantifikace externalit předmětu zdanění a dopadů zdanění. Cílem kvantifikací je odůvodněné využití diferencovaného zdanění statků a služeb na základě dopadů na životní prostředí a zdraví, vyjádření dopadů variant zdanění v sociální a ekonomické oblasti s průměty do soustavy veřejných rozpočtů a vlivy na makroekonomickou situaci v republice.

7.1.3 Třetí etapa EDR

Třetí etapa by měla být připravena do konce roku 2012 s předpokládaným obdobím realizace v letech 2014 až 2017. Příprava této etapy bude založena na vyhodnocení působení a vlivů předchozích etap.

7.2 Dopady EDR a možnosti jejich ovlivňování

Působení environmentálních daní lze spatřovat ve třech základních rovinách které jsou důležité při rozhodování o míře jejich využití:

- především jako ekonomický nástroj působí přes cenový mechanismus a vede jednotlivé subjekty k odpovídající reakci, tzn., že buď dosáhnou nižší náklady než je stanovená daň (snížením spotřeby zdaněné komodity nebo snížením znečištění), nebo v opačném případě raději platí daň, čímž dochází k nákladově efektivnímu působení,
- daň by měla působit jako informační nástroj v tom smyslu, že by včas signalizovala vývoj zdanění do budoucna a vytvářela u všech subjektů prostor pro přípravu odpovídajících opatření do budoucna, tzn. zejména investování do nových technologií majícím vstupy i výstupy v souladu s limity předpokládanými po dobu její životnosti,
- možnost zlepšit efektivnost využívání energie v malých a středních podnicích, v oblasti obchodu a méně energeticky náročném průmyslu

Zdanění energetických produktů souvisí s fiskální strategií Evropské unie chápané v širokém kontextu včetně jejího využití ke snížení nezaměstnanosti, což prakticky ukazuje na souvislost mezi politikou ekonomickou, environmentální i sociální. Plní se tím tedy cíle národních

politik v oblasti zaměstnanosti, životního prostředí, dopravy a energetické politiky, respektující jednotný trh v Evropské unii.

Politika životního prostředí může nepřímo ovlivnit obchod a obchodní politiku změnou nákladů produkce. Žádná regulační opatření politiky životního prostředí však nejsou takového rozsahu jako environmentální daně, resp. environmentální daňová reforma.

Daňově by se měly zatížit všechny činnosti, produkty a služby, které znečišťují (zatěžují) životní prostředí. Byly vytyčeny tři hlavní oblasti environmentálního zdaňování: [18]

- energetika (zvýšit konkurenceschopnost obnovitelných zdrojů energie, substituovat neobnovitelné zdroje energií za obnovitelné zdroje, ...)
- doprava (zatížit dopravu zboží jako celek, diferencovat daně na dopravu podle stáří vozu a zátěže vozu pro silnici, ..)
- činnost v krajině (každá činnost v krajině by měla být zdaněna, daň z využívání greenfields (zelené louky) musí být vyšší než daň z využívání brownfields (již využívané území)).

7.2.1 Způsob zajištění daňové neutrality

Podstatou ekologické daňové reformy je zachování daňové neutrality. Příjem do rozpočtu by měla řešit reforma veřejných financí, ne environmentální daňová reforma. Zvýšení sazeb u vybraných produktů, služeb nebo činností, které poškozují životní prostředí je kompenzováno snížením daňové zátěže práce. Některé státy výrazně snižují daň z příjmů, jiné výši sociálního pojištění. Kromě ochrany životního prostředí má proto environmentální daňová reforma také pozitivní sociální a národohospodářské efekty – může výrazně snížit nezaměstnanost, která je jedním z největších problémů ČR i dalších evropských států.

Zachování daňové neutrality lze dosáhnout snížením:

- daně z příjmů fyzických osob
- sociální pojištění - u zaměstnanců
- sociální pojištění - u zaměstnavatelů
- speciální sazby DPH pro ekologické produkty (mezisazbu pro ekologické produkty)

Tato otázka u nás stále ještě zůstává otevřena, protože systémy lze přirozeně různě kombinovat a doplnit je např. mechanismem finančních příspěvků pro sociálně slabé domácnosti. Propočítávat a stanovovat tyto kompenzace je úkol velmi obtížný. Základ pro výpočet tvoří odhadovaný výnos daní z energií a paliv. Je zřejmé, že zatímco dopad environmentálních daní bude následovat bezprostředně po jejím zavedení, kompenzace následuje vždy s nějakým časovým posunem.

Velká pozornost musí být věnována výběru daní, aby nedocházelo k možným daňovým únikům. Při stanovování daní můžeme vycházet ze skutečnosti, že se lépe vybírají daně nepřímé než daně přímé.

7.2.2 Vlivy EDR na hlavní makroekonomické ukazatele

V důsledku EDR dojde k internalizaci externalit do cen surovin, produktů a služeb, tím tak bude zahrnuta část nákladů na odstranění negativních dopadů na životní prostředí. Zdražení se dotkne zejména:[18]

- uhlí – zdraží se spotřeba elektrické energie
- pohonné hmoty – zdražení dopravy, zvláště silniční
- zemní plyn – zdražení spotřeby centrálního tepla

V konečném důsledku dojde ke zdražení paliv a energie z fosilních a jaderných paliv, dojde také ke zdražení dopravy, a to motorové mnohem více než elektrické. Zdražení se zatím nedotkne letecké dopravy – na základě mezinárodních úmluv je letecká doprava osvobozena od spotřební daně na pohonné hmoty.

Hospodářský růst

Některá odvětví využívající velká množství energie při výrobě mohou očekávat zpomalení růstu (to se netýká osvobozených odvětví), u méně náročných odvětví, popř. odvětví s velkým podílem lidské práce lze naopak očekávat zrychlení růstu.

Inflace

Dopad na inflaci je dle odhadu Ministerstva financí na úrovni 0,2 procentního bodu.[18]

Nezaměstnanost

Zlevnění práce pro podniky lze považovat jako stimulační pro zaměstnávání více lidí. Lze proto očekávat pozitivní dopad na zaměstnanost.

Saldo platební bilance

Úspory se očekávají zejména u domácích energetických zdrojů a jen v menší míře u dováženého plynu.

Veřejný dluh

Znění navrhovaných tří zákonů implikuje zvýšení příjmů státního rozpočtu. V tom případě by to vedlo ke zlepšení hospodaření veřejných rozpočtů. V případě, že budou návrhy doplněny o změny směřující k navrácení vybraných prostředků zpět do hospodářství (výnosová neutralita) bude vliv neutrální.

7.2.3 Vlivy na hospodářskou soutěž

V případě zavedení spotřební daně dojde ke zvýšení nákladu některých odvětví, což se může negativně projevit na konkurenceschopnosti. Nejvíce postižena by měla být energeticky náročná odvětví produkující výrobky s nízkou přidanou hodnotou s výjimkou osvobozených činností. Naopak odvětví, u kterých tvoří energetické vstupy jen nepatrnou část nákladu (telekomunikace, služby) nebo u nichž je obtížný přeshraniční obchod (služby v ubytování, pohostinství), by neměla být spotřební daní z hlediska konkurenceschopnosti dotčena. Pokud bude navíc současně kompenzováno zvýšení spotřebních daní na paliva a elektřinu snížením povinných odvodů, u některých odvětví, u kterých je vyšší zaměstnanost a nízké energetické vstupy, se projeví snížení jejich celkových nákladů.

7.2.4 Použití výnosů z EDR

Z makroekonomické analýzy vyplývá, že pokud budou výnosy z EDR použity na zlevnění pracovní síly v ČR, budou celkové makroekonomické dopady minimální. Tato teze ovšem nemusí být pod tlakem nedokončené důchodové reformy dodržena a tím celkové makroekonomické dopady mohou být citelné. Je nutné mít na paměti, že hovoříme o průměrných dopadech, kdy konkrétní domácnost či podnik mohou na EDR velmi doplatit. Podobně jako při zlevnění pracovní síly, budou tyto výnosy rozděleny na jiné subjekty, než ty, které budou platbami environmentální daně postiženy. Výnosová neutralita se nedá v praxi

zajistit. Vliv EDR na úspory energie je nesporně kladný. Hlavní problém je nastavení podmínek pro spotřebitele, kdy některá úsporná opatření lze ovlivnit v rámci tuzemských prvotních zdrojů, na druhé straně může neočekávaný pohyb světových cen zemního plynu a ropy zvýšit riziko při rozhodování přechodu z jedné formy paliva na druhou.

Lze si představit řadu situací, kdy je nejefektivnějším nástrojem úspor přímá podpora (slevy na energeticky úsporné spotřebiče, dotace na tepelné izolace apod.). Navrhovaná koncepce EDR nemá přímý vliv na zlepšování technologického vybavení v energetice, protože zdanění je plošné, bez posouzení praktických dopadů na okolí (externalit).

7.2.5 Dopady realizace reformy na podniky

V tomto případě se jedná o naprosto klíčový aspekt celé reformy. Při konstrukci environmentální daňové reformy je třeba sledovat její požadovaný efekt na straně jedné, tedy z pohledu stimulace k ekologicky šetrnému chování, na druhé straně je třeba brát v úvahu dopady této reformy na ekonomiku (tedy nejen podniky, ale i domácnosti).

Oba tyto aspekty tvoří navzájem provázaný celek, kdy velký stimulační efekt reformy je provázen také velkými negativními dopady na ekonomiku, což je z pohledu ekonomiky jako celku nežádoucí. Snaha o co největší snížení dopadů na ekonomiku však může ve svém důsledku vést k nedostatečnému stimulačnímu efektu reformy a tím k nulovým či velmi nízkým přínosům pro životní prostředí, což rozhodně také není jejím smyslem. Jde tedy o to nalézt rovnováhu mezi těmito dvěma alternativami, což je značně obtížný úkol.

Vzhledem k tomu, že negativní dopady ekologické daňové reformy na podniky, vedoucí k poklesu konkurenceschopnosti těchto podniků, jsou jedním z klíčových aspektů této reformy na úrovni EU, je této otázce věnována značná pozornost. V návrhu environmentální daňové reformy je obsažen mechanismus, který tyto dopady zmírňuje, nicméně pokud možno tak, aby ekologický efekt reformy nebyl zasunut zcela do pozadí. V zásadě se k tomuto účelu využívá dvou základních mechanismů.

Prvním je osvobození od platby daně za spotřebu těch energetických produktů, které jsou v podnicích využívány pro specifické (v návrhu přesně definované) technologické účely. Cílem tohoto opatření je ochrana těch technologických procesů, které energetické produkty

sice využívají, nicméně k neenergetickým účelům (např. pro využití jako katalytických činidel či pro účely chemických redukcí atd.)

Na druhé straně existuje skupina podniků, které produkty využívají energeticky, nicméně jejich energetická náročnost je taková, že dopad reformy by pro ně byl skutečně velmi výrazný. Vzhledem k tomu, že se obvykle jedná o podniky těžkého průmyslu či podobných odvětví, je zřejmé, že bude existovat odůvodnitelná snaha o vytvoření takového mechanismu, který by dopady reformy na tyto podniky zmírnil tak, aby jim poskytl dostatek času pro přizpůsobení. Na druhou stranu se však jedná o významné znečišťovatele životního prostředí, je tedy opět třeba hledat určitou rovnováhu mezi možnými dopady a přínosy reformy v těchto odvětvích.

V rámci EU jsou však uplatňována poměrně přísná pravidla pro využití tzv. státní pomoci a každá snaha o nedovolenou podporu domácích podniků ve smyslu jejich zvýhodnění před konkurencí je velmi tvrdě napadána ze strany Evropské komise. V rámci EU tedy není možné nějakému podniku poskytnout daňovou úlevu jenom proto, že se jedná o tradiční odvětví či jeho konkurenceschopnost je velmi nízká.

Dopady na podniky budou každopádně při volbě výnosově neutrálního řešení do jisté míry kompenzovány snížením zdanění na straně pracovní síly (viz podkapitulu Způsob zajištění daňové neutrality).

7.2.6 Dopady realizace reformy na obyvatelstvo

Podobně jako podniků, tak i domácností se reforma nějakým způsobem dotkne. Přirozeně více budou zasaženy ty domácnosti, které ve vyšší míře spotřebovávají energetické zdroje. Dosavadní analýzy nicméně ukazují, že dopady na domácnosti budou v podstatě velmi malé a je odhadováno, že budou představovat v průměru několikaprocentní nárůst nákladů domácností.

Zavedením environmentální daňové reformy hrozí snížení životní úrovně, a to zvláště u nižších příjmových skupin. Část výnosů by proto měla směřovat právě k sociálně slabší skupině obyvatelstva. Je potřeba nalézt systém kompenzací pro slabé regiony a venkov.

Zvažuje se tedy, zda mají být zaváděny ekologické dotace, které by zohledňovaly různou míru dopadů na jednotlivé skupiny obyvatelstva. Pokud budou zavedeny ekologické dotace, zvýší se celkové daňové zatížení a bude tak porušen jeden z hlavních principů environmentální daňové reformy a tím je daňová neutralita. Na druhé straně pokud by byl rozpočet deficitní, je třeba zvážit, zda je nezbytné trvat na daňové neutralitě.

Vliv reformy na makroekonomické prostředí bude mnohostranný a celkově malý (z pohledu agregátních makroekonomických ukazatelů). Současně lze ale říci, že jednotlivé skupiny výrobců a domácností budou ovlivněny různě a některé z nich budou postiženy negativně (růst cen energií a kompenzace snížením pojistného nedopadá na všechny sociální skupiny, podnikatele a firmy stejně).

ZÁVĚR

Způsoby rozvoje, které vedou ke stále většímu vyčerpávání neobnovitelných přírodních zdrojů a znečišťování životního prostředí vedou ke zvyšování environmentálních a sociálních nákladů. Takový způsob rozvoje je úspěšný pouze v krátkém časovém horizontu. Je zřejmé, že dlouhodobější alternativy neohrožují přírodní prostředí, zejména při zaměření na investování do čisté technologie a lidských zdrojů. Takový způsob investování vede k dalšímu zlepšování kvality pracovní síly a kapitálu. Tento proces je možno historicky chápat jako motor dalšího rozvoje. Je zřejmé, že ty státy, které využijí environmentální daně ke snížení daňového zatížení pracovní síly dosáhnou dlouhodobého užitku v podobě ekonomického růstu.

Proces globalizace je výzvou k využití takových ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí, které využijí změn v ekonomické politice k jejich efektivnějšímu využívání. Mezi jiným je si třeba uvědomit, že jako se dostává ekonomická politika do nadnárodních dimenzí, i ekonomické nástroje v ochraně životního prostředí přestávají být pouze výhradním řešením na národní úrovni a je třeba řešit jejich zavádění v mezinárodním kontextu tak, aby byla podpořena jejich účinnost působení v mezinárodní rovině.

V diplomové práci jsem zpracovala problematiku environmentální politiky, environmentálních daní a environmentální daňové reformy a její předpokládané dopady. Česká republika by měla zavést environmentální daně do naší daňové soustavy během tohoto roku. Konkrétní podoba environmentální daňové reformy však v současné době není známá. Za velký problém považuji nepřipravenost veřejnosti na tuto reformu.

Environmentální daňová reforma svým komplexním přístupem ovlivňuje ekonomiku jako celek, a tak je třeba ji chápat v širších ekonomických a sociálních souvislostech. Reforma tohoto typu má dvě navzájem propojené části. Tou první je zdanění těch komodit, které generuje dodatečný daňový výnos, tou druhou je naopak snížení daní či jiných plošných plateb, které tento zvýšený daňový výnos navrácí zpět do ekonomiky. Daňová reforma tak, jak je dnes chápána, může mít přínos nejen v oblasti ochrany životního prostředí, ale i v oblasti sociální a ekonomické, díky tlaku na úspory a podporu šetrných technologií.

Hlavním cílem environmentální fiskální reformy je ochrana životního prostředí. Environmentální daně vysílají prostřednictvím cen signál spotřebitelům a výrobcům, aby používali méně přírodních zdrojů, resp. aby využívali zdroje, které jsou šetrnější k životnímu prostředí. Neměly by být opomenuty další dopady environmentální daňové reformy a najít způsob, kterým lze včas předcházet negativním dopadům (např. snížení konkurenceschopnosti, zvýšení celkové cenové hladiny, negativní sociální dopady a další).

Environmentální daňová reforma je dobrý nástroj, kterým lze přispět k ochraně životního prostředí, a pokud se zvolí správný způsob ekologizace daňové soustavy a budou dodrženy principy reformy, může přinést i pozitivní vliv na celkovou ekonomiku ....

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Dirner, V. a kol: Ochrana životního prostředí. Ostrava, Vysoká škola báňská, 2000, 330 stran, ISBN: 80-7078-490-3
- [2] Ministerstvo životního prostředí: Státní politika životního prostředí 2004-2010. Praha, MŽP, 2004, 56 stran, ISBN 80-7212-283-5
- [3] MOLDAN, B. a kol. *Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí*. Praha: Karolinum. 1997. ISBN 80-7184-434-9.
- [4] Ščasný, M. *Konsolidace vládnutí a podnikání v České republice a Evropské unii*. Praha, Matfyzpress, 2002. ISBN 80-86732-00-2
- [5] Projekt *Ekonomické informace, účetnictví a nástroje pro ochranu životního prostředí v České republice* (Economic Information, Accounting and Instruments for Environmental Protection in the Czech Republic) - CEH/93/007/01/99, Modrá edice Centra pro otázky životního prostředí. Praha. Karolinum. 1999
- [6] KONTRIŠOVÁ, O. a kol. Globální problémy životního prostředí. 1. vyd. Zvolen: Technická univerzita ve Zvolene, 1998. ISBN 80-85361-98-1
- [7] JANČAROVÁ, I. *Mezinárodní smlouvy na ochranu životního prostředí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997. ISBN 80-210-1723-6
- [8] SYNEK, M. a kol. *Podniková ekonomika*. 3. vyd. Praha: C.H.Beck, 2002. ISBN 80-7179-736-7.
- [9] Synek, M. Jak psát diplomové a jiné písemné práce. 1. vyd. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-131-4
- [10] MERVART, J. Základy metodologie vědy. 1. vyd. Svoboda Praha: Brno 1977, ISBN 25-067-77
- [11] GEIST, B. Sociologický slovník. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992, ISBN 80-85605-28-7

- [12] HYRŠLOVÁ, J. a kol. Environmentální náklady podniku. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2002. Pracovní materiál.
- [13] MF ČR: Rozpočtový výhled 2003 – 2006, koncepce reformy veřejných rozpočtů, Ministerstvo financí České republiky, Praha, 2002.
- [14] MŽP ČR: Evropská unie a ochrana ovzduší, Ministerstvo životního prostředí České republiky, Praha, 2002.
- [15] VANĚČEK, V. *Environmentální podnikové účetnictví*. Ekonomické nástroje pro trvale udržitelný rozvoj České republiky, svazek 13. Praha: Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, 1996 .
- [16] <http://www.czp.cuni.cz/ekoreforma>
- [17] <http://www.mfcr.cz>
- [18] <http://www.env.cz>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vývoj ochrany životního prostředí na úrovni EU	21
Tabulka 2: Přehled o používaných environmentálních daních a poplatcích ve státech Evropské unie (15)	39
Tabulka 3: Popis zavádění environmentálních daní v zemích EU	43

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Princip environmentální daňové reformy	44
---	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Podíl příjmů z environmentálních daní a poplatků na HDP a celkových daňových příjmech v %	40
Graf 2: Příjmy veřejného sektoru v ČR pro rok 2004	53
Graf 3: Investice na ochranu ŽP na HDP/výdaje z centrálních zdrojů na HDP	54
Graf 4: Výdaje na ochranu životního prostředí (zdroj MFČR)	55
Graf 5: Harmonogram EDR v ČR	56

PŘÍLOHA 1 - ENVIRONMENTÁLNÍ DANĚ A POPLATKY V ČESKÉ REPUBLICE

1. Poplatky a úhrady k ochraně ŽP („Eco Charges and fees“)

1.1. Odpady a znečištění

- Poplatky za znečištění ovzduší
- Poplatky za vypouštění odpadních vod
- Poplatky za ukládání odpadů na skládky
- Jaderný účet

1.2. Přírodní zdroje

- Odvody za dočasné odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu
- Odvody za trvalé odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu
- Odvody za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesů
- Úhrady z dobývacího prostoru
- Úhrady z vydobytých vyhrazených nerostů
- Poplatky za odběr podzemní vody
- Poplatky za odběr povrchových vod (platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí)

1.3. Produkty

- Poplatky za výrobu a dovoz regulovaných látek a výrobků, které je obsahují (CFC a halony)
- Registrační a inventarizační poplatky dle Zákona o odpadech

2. Doprava

2.1. Energie užitá v dopravě

- Spotřební daň z uhlovodíkových paliv

2.2. Doprava (silniční)

- Silniční daň
- Dálniční známky
- Silniční mýtné

3. Energie

- Spotřební daň z uhlovodíkových paliv používaných pro stacionární zdroje

PŘÍLOHA 2 – ROZPOČET MŽP NA ROK 2007

Ukazatele kapitoly 315 Ministerstvo životního prostředí

v tisících Kč

Souhrnné ukazatele	
Příjmy celkem	9 337 451
Výdaje celkem	13 519 137
Specifické ukazatele - příjmy	
Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	9 337 451
v tom: příjmy z rozpočtu Evropské unie bez SZP - programovací období 2004 až 2006 celkem	7 191 189
příjmy z rozpočtu Evropské unie bez SZP - programovací období 2007 až 2013 celkem	2 070 674
příjmy z prostředků ostatních zahraničních programů	10 671
ostatní nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	64 917
Specifické ukazatele - výdaje	
Výdaje na výzkum a vývoj	441 939
Krajinotvorné programy	677 558
Operační program Rozvoj lidských zdrojů	125 023
Podpora ochrany životního prostředí včetně programů spolufinancovaných z prostředků EU	9 359 736
Ostatní výdaje spojené se státní politikou životního prostředí celkem	2 914 881
v tom: výdaje spojené s výkonem předsednictví ČR v Radě Evropské unie	0
neinvestiční transfery mezinárodním organizacím	50 000
další ostatní výdaje spojené se státní politikou životního prostředí	2 864 881
Průřezové ukazatele	
Platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci	568 161
v tom: platy zaměstnanců	564 516
ostatní platby za provedenou práci	3 645
Povinné pojistné placené zaměstnavatelem ¹⁾	198 857
Převod fondu kulturních a sociálních potřeb	11 291
Platy zaměstnanců ve státní správě	397 349
Platy státních zaměstnanců ve správních úřadech	0
Platy představitelů státní moci a některých orgánů	1 318
Výdaje na výzkum a vývoj včetně programů spolufinancovaných z prostředků EU celkem	441 939
v tom: ze státního rozpočtu celkem	441 939
v tom: institucionální výdaje celkem ²⁾	220 187
účelové výdaje celkem ²⁾	221 752
kryté příjmem z rozpočtu EU	0
Národní program výzkumu ³⁾	7 316
Programy v působnosti poskytovatelů ³⁾	213 185
Veřejné zakázky ³⁾	0
Výdaje na mezinárodní konference	2 700
Zahraniční rozvojová spolupráce	0
Zajištění přípravy na krizové situace podle zákona č. 240/2000 Sb.	4 500
Výdaje na programy spolufinancované z prostředků EU bez SZP - programovací období 2004 až 2006 celkem	7 357 344
v tom: ze státního rozpočtu	166 155
kryté příjmem z rozpočtu EU	7 191 189
Výdaje na programy spolufinancované z prostředků EU bez SZP - programovací období 2007 až 2013 celkem	2 114 839
v tom: ze státního rozpočtu	44 165
kryté příjmem z prostředků EU	2 070 674
Výdaje na společné projekty, které jsou zčásti financovány z prostředků ostatních zahraničních programů	12 576
v tom: ze státního rozpočtu	1 905
kryté příjmem z prostředků ostatních zahraničních programů	10 671

¹⁾ povinné pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění

²⁾ výdaje na výzkum a vývoj podle § 6 odst. 1 zákona č. 130/2002 Sb.

³⁾ výdaje na výzkum a vývoj podle § 6 odst. 2 zákona č. 130/2002 Sb.

PŘÍLOHA 3 - VÝVOJ DAŇOVÝCH PŘÍJMŮ DLE JEDNOTLIVÝCH ZDROJŮ PŘÍJMŮ

		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Daň z přidané hodnoty	mil. Kč	85 849	94 801	109 313	117 573	119 358	138 282	145 908	150 943	154 425	158 800	155 100	179 500
	% z Daně celkem	29,3	29,0	30,7	32,3	30,6	33,2	33,6	32,6	31,0	30,4	28,7	30,5
Spotřební daně	mil. Kč	46 360	56 651	61 170	64 171	67 801	73 143	70 789	76 204	79 492	79 300	79 600	81 000
	% z Daně celkem	15,8	17,3	17,2	17,6	17,4	17,5	16,3	16,5	16,0	15,2	14,7	13,8
Clo	mil. Kč	17 358	17 410	19 676	14 934	13 621	12 050	13 612	10 015	9 775	9 600	4 000	1 000
	% z Daně celkem	5,9	5,3	5,5	4,1	3,5	2,9	3,1	2,2	2,0	1,8	0,7	0,2
Nepřímé daně	mil. Kč	149 567	168 862	190 159	196 678	200 780	223 475	230 309	237 162	243 692	248 600	238 700	261 500
	% z Daně celkem	51,1	51,6	53,3	54,1	51,5	53,6	53,1	51,2	48,9	47,6	44,1	44,5
Daň z příjmů práv. osob	mil. Kč	64 563	67 339	62 706	54 991	67 334	70 080	75 744	92 060	105 727	113 900	127 000	136 600
	% z Daně celkem	22,0	20,6	17,6	15,1	17,3	16,8	17,5	19,9	21,3	21,8	23,5	23,2
Daň z příjmů fyz. osob	mil. Kč	54 520	68 587	80 545	87 606	94 800	95 178	98 214	104 346	114 296	127 200	139 900	153 600
	% z Daně celkem	18,6	20,9	22,6	24,1	24,3	22,8	22,6	22,5	23,0	24,3	25,9	26,1
Silniční daň	mil. Kč	4 147	3 930	4 303	4 565	4 373	5 226	5 587	5 266	5 508	5 800	5 900	6 000
	% z Daně celkem	1,4	1,2	1,2	1,3	1,1	1,3	1,3	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0
Daň z nemovitostí	mil. Kč	3 808	3 799	4 018	3 943	4 108	4 248	4 436	4 569	4 571	4 500	4 300	4 400
	% z Daně celkem	1,3	1,2	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,8	0,7
Majetkové daně	mil. Kč	2 089	3 216	3 857	4 954	6 250	6 824	5 974	6 421	7 858	8 900	9 500	10 200
	% z Daně celkem	0,7	1,0	1,1	1,4	1,6	1,6	1,4	1,4	1,6	1,7	1,8	1,7
Přímé daně	mil. Kč	129 127	146 871	155 429	156 059	176 865	181 556	189 955	212 662	237 960	258 800	286 600	310 800
	% z Daně celkem	44,1	44,9	43,6	42,9	45,4	43,5	43,8	45,9	47,8	49,5	53,0	52,9
Ostatní	mil. Kč	14 137	11 711	10 960	11 132	11 855	11 876	13 556	13 295	16 422	15 400	15 500	15 600
	% z Daně celkem	4,8	3,6	3,1	3,1	3,0	2,8	3,1	2,9	3,3	2,9	2,9	2,7
Daně celkem	mil. Kč	292 831	327 444	356 548	363 869	389 500	416 907	433 820	463 119	498 074	522 800	540 800	587 900
	% z Daně+pojistné	59,9	59,2	57,9	56,1	55,9	56,3	56,2	55,4	55,9	55,5	54,9	55,2
	meziroční index	108,9%	111,8%	108,9%	102,1%	107,0%	107,0%	104,1%	106,8%	107,5%	105,0%	103,4%	108,7%
Pojistné (zdravotní, sociální)	mil. Kč	195 844	226 052	258 929	284 727	307 813	322 978	338 443	372 926	392 900	419 600	444 400	476 200
	% z Daně+pojistné	40,1	40,8	42,1	43,9	44,1	43,7	43,8	44,6	44,1	44,5	45,1	44,8
Daně + pojistné	mil. Kč	488 675	553 496	615 477	648 596	697 313	739 885	772 263	836 045	890 974	942 400	985 200	1 064 100
HDP	mil. Kč	1 183 000	1 381 000	1 567 000	1 679 900	1 839 100	1 902 300	1 984 800	2 175 200	2 275 600	2 368 000	2 515 000	2 692 000
	meziroční index	116,0%	116,7%	113,5%	107,2%	109,5%	103,4%	104,3%	109,6%	104,6%	104,1%	106,2%	107,0%
Daňová kvóta	Daně celkem/HDP	24,8	23,7	22,8	21,7	21,2	21,9	21,9	21,3	21,9	22,1	21,5	21,8
Pojistná kvóta	Pojistné/HDP	16,6	16,4	16,5	16,9	16,7	17,0	17,1	17,1	17,3	17,7	17,7	17,7
Složená daňová kvóta	Daně+pojistné/HDP	41,3	40,1	39,3	38,6	37,9	38,9	38,9	38,4	39,2	39,8	39,2	39,5

Poznámky:

V letech 1994 až 2002 jde o daňové příjmy dle metodiky OECD. V letech 2003 až 2006 jde o daňové příjmy dle české rozpočtové skladby.

V roce 2003 jsou uvedeny příjmy dle schváleného státního rozpočtu, v dalších letech jsou uvedeny predikce.

PŘÍLOHA 4 – POPLATKY K OCHRANĚ ŽP V ČR

mil. Kč	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	12,0%	13,6%	9,7%	9,0%	9,2%	7,7%	6,4%	6,1%	5,0%	8,2%
Poplatky k ochraně ŽP	4 140	5 151	4 487	4 361	4 552	4 086	3 714	3 516	3 180	5 235
- státní rozpočet	747	849	829	831	837	853	851	874	772	981
- SFŽP	2 581	3 092	2 814	2 575	2 769	2 290	2 067	1 761	1 490	2 195
- rozpočty obcí	813	1 211	844	956	948	943	797	881	918	2 059
	79,8%	74,4%	78,9%	73,8%	74,5%	71,4%	69,3%	65,5%	67,7%	68,7%
Odpady a znečištění	3 303	3 834	3 540	3 220	3 389	2 916	2 574	2 301	2 153	3 597
Poplatky za znečišťování ovzduší	819	1 288	1 163	1 268	1 585	1 235	963	685	581	634
SFŽP	819	1 288	1 163	1 268	1 559	1 211	943	667	566	619
rozpočty obcí					26	24	20	18	15	15
Poplatky za vypouštění odpadních vod	1 079	831	654	567	499	465	527	520	478	694
SFŽP	1 079	831	654	567	499	465	527	520	478	694
Poplatky za ukládání odpadů na skládky a za spalování odpadů	805	1 115	1 123	785	705	584	447	454	438	1 619
SFŽP	358	426	598	264	212	90	89	54	52	139
rozpočty obcí	447	689	525	521	493	494	358	400	386	1 480
Jaderný účet	600	600	600	600	600	632	637	642	656	650
	20,2%	24,5%	20,0%	25,3%	24,7%	27,7%	29,7%	33,6%	31,0%	29,8%
Přírodní zdroje	837	1 261	897	1 102	1 123	1 132	1 104	1 182	986	1 560
Odvody za dočasné odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu	249	172	137	139	73	70	69	90	77	87
SFŽP	156	114	115	99	54	51	50	63	50	60
	93	58	22	40	19	19	19	27	27	27
Odvody za trvalé odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu	269	569	278	459	522	512	513	536	340	510
SFŽP	169	377	234	328	388	371	370	372	240	360
rozpočty obcí	100	192	44	131	134	141	143	164	100	150

Odvody za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesů				19	32	55	50	47	54	45
<i>SFŽP</i>				10	17	34	31	31	36	30
<i>rozpočty obcí</i>				9	15	21	19	16	18	15
Úhrady z dobývacího prostoru	26	23	24	24	23	23	24	24	24	24
<i>rozpočty obcí</i>	26	23	24	24	24	23	24	24	24	24
Úhrady z vydobytých vyhrazených nerostů	293	497	458	461	473	442	427	464	464	464
<i>státní rozpočet</i>	147	249	229	231	237	221	214	232	116	116
<i>rozpočty obcí</i>	147	249	229	231	237	221	214	232	348	348
Poplatky za odběr podzemní vody	0	0	0	0	0	30	21	21	27	430
<i>SR</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	215
<i>rozpočty obcí</i>						30	21	21	27	215
Poplatky za odběr povrchových vod	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>SR - Vodoprávní úřad: platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,0%	1,1%	1,1%	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%	0,9%	1,3%	1,5%
Produkty	0	56	50	39	40	38	36	33	41	78
Poplatky za výrobu a dovoz regulovaných látek a výrobků, které je obsahují (CFC a halony)	0	56	50	39	40	38	36	33	41	76
	0	56	50	39	40	38	36	33	41	76
Registrační a inventarizační poplatek dle zákona o odpadech	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
<i>SFŽP</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Daně z dopravy a energie	30 352	32 839	41 713	44 158	44 940	48 983	54 135	54 052	59 879	58 782
Spotřební daň z paliv	26 000	28 672	36 860	38 913	39 359	42 937	46 931	46 724	52 856	51 450
<i>- státní rozpočet</i>	26 000	28 672	36 860	38 913	39 359	42 937	46 931	46 724	42 285	41 160
<i>- SFDI</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	10 571	10 290
Energetika: paliva používaná pro stacionární zdroje	2 000	2 167	4 656	1 792	1 439	1 207	1 331	1 110	1 304	1 300

- státní rozpočet		2 000	2 167	4 656	1 792	1 439	1 207	1 331	1 110	1 043	1 040
- SFDI		0	0							261	260
Paliva používaná pro stacionární zdroje											
- Lehké topné oleje	nda	2 167	4 593	1 779	1 432	1 198	1 289	283	1 077	1 080	
- Těžké topné oleje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Zemní plyn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Ostatní paliva používaná pro stacionární zdroje	-	-	63	13	7	9	42	827	227	227	220
Doprava: pohonné hmoty		24 000	26 505	32 204	37 121	37 920	41 730	45 600	45 614	51 552	50 150
- státní rozpočet		24 000	26 505	32 204	37 121	37 920	41 730	45 600	45 614	41 242	40 120
- SFDI		0	0	0	0	0	0	0	0	10 310	10 030
- Bezolovnatý benzín	nda	4 618	8 232	10 744	13 057	14 939	17 541	19 661	27 209	26 450	26 450
- Olovnatý benzín	nda	10 507	10 223	8 898	7 835	7 765	8 415	4 728	0	0	0
- Nafta	nda	11 229	13 686	17 384	16 912	18 819	19 421	19 459	23 141	22 440	22 440
- Ostatní paliva používaná v dopravě (LPG)	nda	151	63	95	116	207	223	1 436	218	230	230
- Bionafta	-	-	-	-	-	-	-	330	984	1 030	1 030
Doprava: motorová vozidla		4 352	4 167	4 853	5 245	5 581	6 046	7 204	7 328	7 023	7 332
- státní rozpočet		4 334	4 147	4 832	5 222	5 557	6 017	7 173	7 296	0	0
- SFDI		0	0	0	0	0	0	0	0	6 991	7 300
- rozpočty obcí		18	20	21	23	24	29	31	32	32	32
Silniční daň		4 334	4 147	3 930	4 303	4 565	4 373	5 226	5 587	5 266	5 500
	SR	4 334	4 147	3 930	4 303	4 565	4 373	5 226	5 587	0	0
	SFDI	0	0	0	0	0	0	0	0	5 266	5 500
Dálniční známky				902	919	992	1 644	1 947	1 709	1 725	1 800
	SR			902	919	992	1 644	1 947	1 709	0	0
	SFDI									1 725	1 800
Silniční mýtné		18	20	21	23	24	29	31	32	32	32
	rozpočty obcí	18	20	21	23	24	29	31	32	32	32

Daně a poplatky spojené s životním prostředím	34 492	37 990	46 200	48 519	49 492	53 069	57 849	57 568	63 058	64 017
<i>do státního rozpočtu</i>	31 081	33 668	42 521	44 966	45 753	49 807	54 955	54 894	43 057	42 141
<i>do obecních rozpočtů</i>	2 599	3 112	2 835	2 598	2 793	2 319	2 098	1 793	1 522	2 227
<i>do státních fondů</i>	813	1 211	844	956	948	943	797	881	18 480	19 649